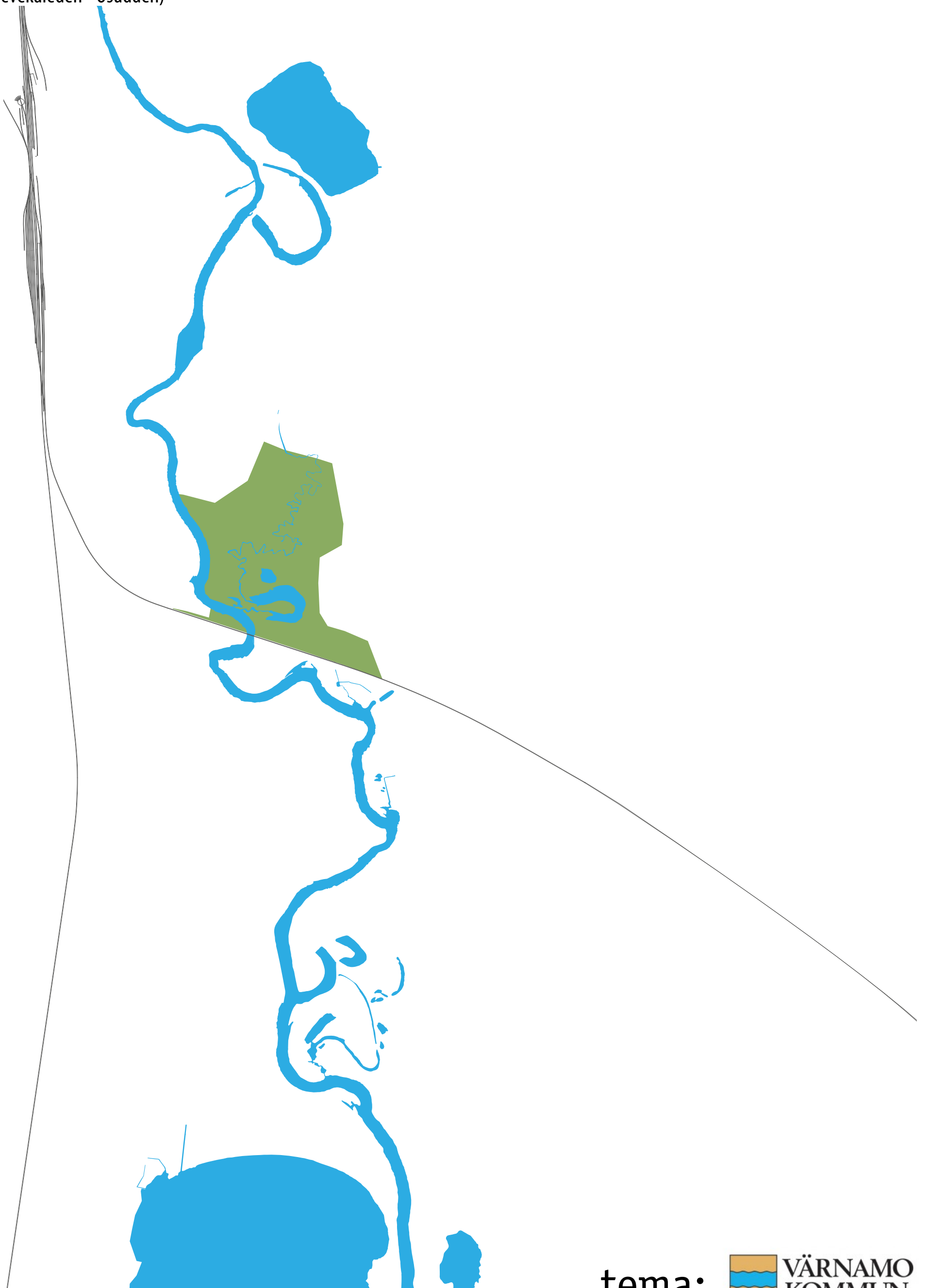

LAGANSTRÅKET - ett vattenrum genom centrala Värnamo (Ljussevekaleden - Osudden)

tema: VÄRNAMO
KOMMUN

FÖRORD/INLEDNING

Uppdragets omfattning, genomförande och syfte i korthet.

INLEDNING

Uppdraget har omfattat att utifrån ett stadsbyggnadsperspektiv studera Laganstråket genom Värnamo stad från Ljussevekaleden till Osudden.

Studien vill redovisa hur befintliga kvaliteter kan vidareutvecklas och peka på möjligheter till ett samlat grepp kring det centrala å-rum som Lagan utgör - både i stadens centrala delar och i dess närmaste omland. Till grund för arbetet har legat en inventering genomförd av landskapsarkitekt Elinor Bjärnborg, Miljö- och stadsbyggnadskontoret.

Arbetet har inneburit att samla in behov och önskemål, analysera stråket, beskriva överordnade karaktärer samt diskutera förslag till lösningar och möjlig utveckling.

Därefter har ett koordinerat, översiktligt idéförslag hur denna centrala del av å-rummet kan utvecklas i den framtida staden tagits fram. Förslaget handlar om att utveckla stråket som ett rekreativt och upplevelsemässigt naturpräglat rum i staden och dess närområde bland annat med hänsyn till:

- gång- och cykelvägar
- vegetation
- funktioner för rekreation, stads- och friluftsliv
- fasta förbindelser som broar samt
- utrustning och möblering

Förslaget är tänkt att ligga till grund för beslut om framtida prioriteringar och satsningar utmed sträckan. För att kunna användas över en längre tid och inte alltför fort tappa i aktualitet har en viss flexibilitet och generalitet eftersträfvats.

Arbetet har utförts på beställning av Miljö- och stadsbyggnadskontoret, Värnamo kommun. Från kommunens sida har följande personer medverkat:

Förvaltningschef Lars Rosborg, Miljö- och stadsbyggnadskontoret

Planchef Birgit Johansson, Miljö- och stadsbyggnadskontoret

Planarkitekt Frida Fälth, Miljö- och stadsbyggnadskontoret

samt

Joakim Norgren, Tekniska kontoret

Linus Enochson, Tekniska kontoret

Från Tema har har planarkitekt Åsa Nyberg (uppdragsansvarig) och landskapsarkitekt Anna Seling medverkat. Under arbetets gång har Ida Fröhlich respektive Johan Nilsson, båda studerande på SLU Alnarp, varit delaktiga i rapportens framtagande.

Värnamo 2015-12-01

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ANALYS.....4

Översikt.....4

Det vilda och naturlika landskapet.....6

Det urbana årummet.....8

Det kulturpräglade landskapet.....10

FÖRSLAG.....12

Översikt..... 12

Infrastruktur och funktioner..... 12

Lokala nedslag.....13

Växtkaraktär - norra delen.....14

Växtkaraktär - centrum.....16

Växtkaraktär - södra delen..18

Utrustning och möblering.....20

Bänkarnas stad.....23

Högtillgängliga stråk och platser.....24

FÖRDJUPNINGAR.....26

1. Ågårdsparken.....26

2. Brofästet Ljusseveka.....28

3. Prostsjöområdet.....29

4. Åbron - med omgivningar.....30

5. Lagaparken med omgivningar.....34

6. Hagmarken vid Ådalen.....36

7. Videskogen - Vandalorum38

8.Osudden.....40

ANALYS ÖVERSIKT

Laganstråkets tre landskapskaraktärer i korthet

ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV KARAKTÄRERNA

Genom inläsning och analys av föreliggande inventering från 2008 samt platsbesök har tre överordnade karaktärer för Laganstråket kunnat identifieras:

- det vilda och naturlika landskapet
- det urbana årummet och
- det kulturpräglade landskapet

Gränserna mellan dessa tre karaktärer är flytande och ungefärliga, men det mer vilda återfinns i norr medan det kulturpräglade dominerar i söder.

NORRA DELEN med surjord och karaktärsskapande vegetation i form av barrskog och ris har en mer orörd, ”vild” och naturpräglad karaktär. Barrskog med tall och gran (förvisso odlad) samt lövträd såsom al, sälg och björk kantar ett bitvis vindlande och småskaligt stigsystem. Den marktäckande vegetationen består bland annat av blåbär, lingon och liljekonvalj samt ormbunke.

I stora avsnitt är skogen relativt tät, skugga råder och det finns en känsla av att vara ”ensam i naturen”, vilket är vilsamt och rogivande. Det finns också bitvis stora höjdskillnader mellan strandkanten och vattenytan, vilket bidrar till en landskapsmässig dramatik.

Det är övervägande en tyst miljö där naturens ljud – träd som susar, fågelkvitter och vatten som porlar – faktiskt ”överröstar” stadens brus och trafikbuller.

Finnvedsvallen och Ljusseveka idrottsområde är målpunkter som lockar många besökare till den norra delen.

Den CENTRALA DELEN är mer urban och sammanflätad med stadens liv i övrigt. Trafik och handel pockar på uppmärksamhet. En stor del av markytan är hårdgjord och släpper därför inte igenom dag-/regnvatten. Det finns anlagda och anvisade gång- och cykelvägar utmed i stort sett hela avsnittet.

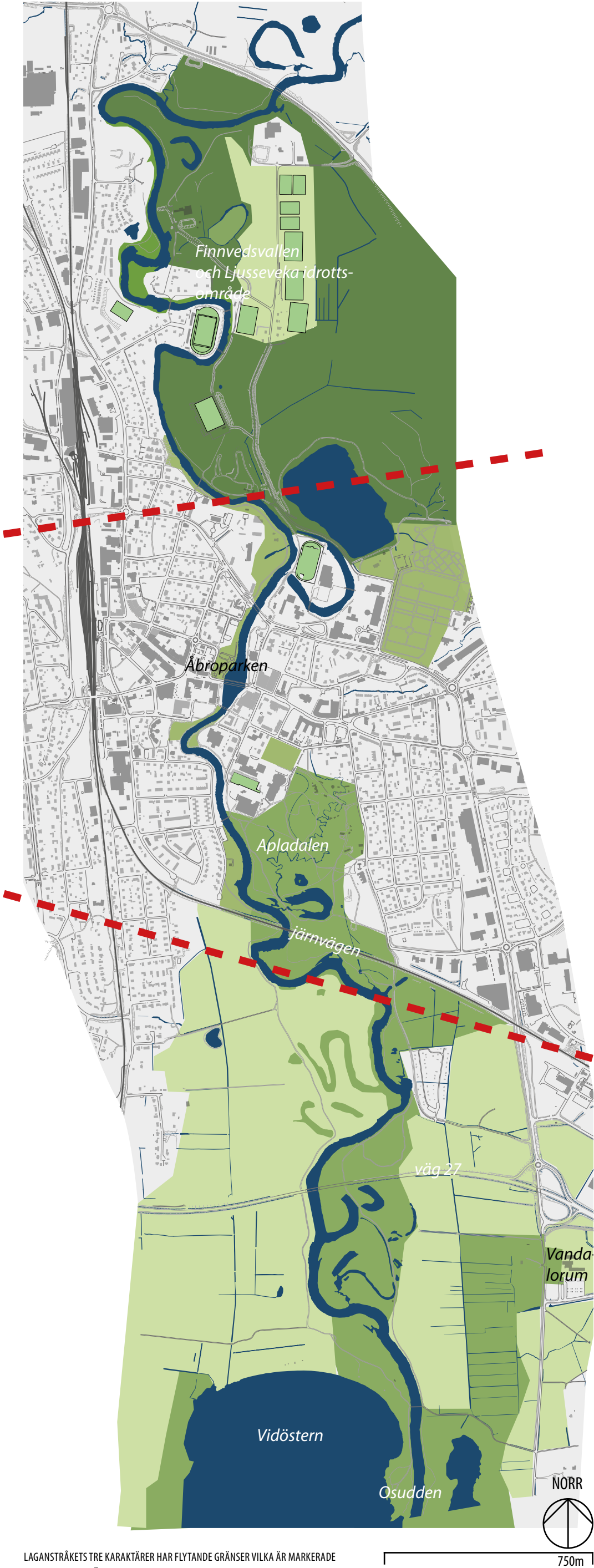
Vegetationen är blandad, med övervägande lövträd och rik förekomst av planterade, storvuxna parkträd. Större, klippta gräsytor förekommer liksom rena ”finparksmiljöer” med blomsterplanteringar mellan strikta gångar såsom i Åbroparken.

Apladalens avsnitt närmast Lagan innehåller flera storskaliga, välbesökta hallar för sport och idrott, men har också mindre befolkade avsnitt där natur och stad kan mötas.

I den SÖDRA DELEN möter Laganstråket odlings- och kulturlandskapet samt sjön Vidöstern. Lagan har här en än mer meandrande karaktär och kantas av åkerjord, beteslandskap och fritidsverksamheter såsom koloniområden, fiske och båtliv.

Två barriärer i östvästlig riktning korsar ån – järnvägen och väg 27. Osudden, Vandalorum och Apladalen utgör viktiga målpunkter som drar många besökare.

De tre olika karaktärerna innehåller följaktligen både biologiska, rumsliga och kulturhistoriska skillnader som vi har valt att utgå från och vidareutveckla. På detta sätt kan *det samlade Laganstråket* utan alltför stora kostnader eller omgörningar i framtiden innehålla både en landskapsmässig variation och upplevelse.

LAGANSTRÅKET'S TRE KARAKTÄRER HAR FLYTANDE GRÄNSER VILKA ÄR MARKERADE MED STRECKADE RÖDA LINJER.

SKALA 1:15000/A3

DET VILDA OCH NATURLIKA LANDSKAPET

Vad karaktiserar den norra delen? På vilket sätt skiljer sig denna från centrum och de södra delarna?

Norr om Gröna bron på Lagastigen finns skolområden och Prostsjöområdet. Här övergår Laganstråket successivt i ett alltmer vilt och naturligt landskap. Barrskog, ris och relativt tät undervegetation samt bitvis stora nivåskillnader och branta stup understryker karaktären.

Bebyggelsens skala går från lägre flerfamiljshus direkt norr om Lagastigen till enplans villabebyggelse längre norrut. Närheten till naturen är påtaglig och en stor boendekvalitet. Friluftsliv, skogspromenader, bär- och svampplockning samt idrottsverksamheter finns ”bakom husknuten”. Kojbyggen och spontant upptrampade stigar vittnar om att friytorna ofta används och har ett stort värde för de närboende. Campingen gör att området får många besökare - även utifrån.

Jönköpingsvägen och järnvägen utgör sekundära barriärer mellan mer perifert belägna bostadsområden och Laganstråket. För de som bor mellan Jönköpingsvägen och västra stranden utgör faktiskt även Lagan en barriär till spännande, rekreativa skogsområden belägna direkt norr om vattenverket eftersom det är långt till närmaste gång- och cykelbro.

I norra delen finns jämfört med de mer centrala delarna utrymme för ett mer naturligt växt- och djurliv. Även om det finns inslag av till exempel planterad gran upplevs markerna som tysta och relativt ”orörda”, vilket är en stor landskapsmässig och rekreativ kvalitet.

Här finns möjlighet till självvald ensamhet och känslan av att vara ”ensam med naturen” kan med lätthet infinna sig.

KARTA ÖVER LAGANSTRÅKET'S NORRA DEL. SIFFRORNA HÄNVISAR TILL FOTON FRÅN PLATSEN.

400m

SKALA 1:8000/A3

DET URBANA ÅRUMMET

Vad är specifikt för Lagans avsnitt genom centrum?

Söder om Lagastigen tar innerstaden vid och Värnamos finpark – Åbroparken – dominerar stråket. På motsatt sida finns ett smalare avsnitt - Enehagsparken - med gång- och cykelväg förbi Missionskyrkan.

I detta avsnitt korsars Lagans grönblåstråk av stadens handelsstråk, vilken idag utgör den dominerande axeln.

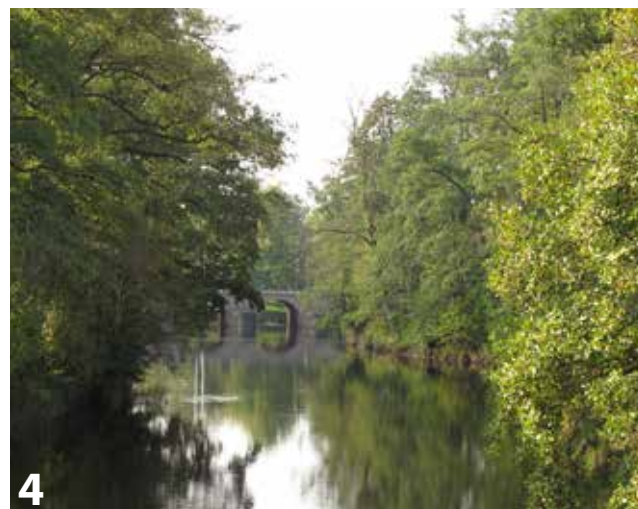
Flera broar bidrar till att binda samman östra och västra stranden, men vattenytan ligger relativt djupt och direktkontakt med vattnet saknas i de mest centrala delarna. På flera platser vänder staden "ryggen till" å-rummet i form av större, rumsligt oavgränsade markparkeringar.

Bitvis är vegetationsbården längs med ån så tät och vildvuxen att kontakten med vattnet helt försvinner.

Luddöparken öster om vårdboendet Luddö utgör en större andel parkmark med enstaka storvuxna solitärträd.

Apladalen med skol- och idrottsområde gränsar till Laganstråket. Många motionärer börjar sin promenad eller löprunda i parken för att fortsätta hela vägen ner till Osudden och tillbaka.

I stadens centrala delar är det närmare mellan människor i rent fysisk mening. Kontakten - visuellt och fysiskt - med Lagans vatten bör öka. Möjligheten till möten och socialt umgänge samt hög tillgänglighet bör speciellt prioriteras i detta offentliga rum.

KARTA ÖVER LAGANSTRÅKET'S MEST CENTRALA DEL. SIFFRORNA HÄNVISAR TILL FOTON FRÅN PLATSEN.

250m

SKALA 1:5000/A3

DET KULTURPRÄGLADE LANDSKAPET

Vad händer i de södra delarna av Laganstråket?

I Apladalens sydvästra hörn smalnar Lagans årum av radikalt genom att järnvägsspåret ligger på en bank. På båda sidor om ån finns dock möjlighet till passage för gående och cyklister under den fackverksbro som bär upp spåren över vattenytan.

Efter järnvägsbron övergår stråket närmast direkt till ett mer kulturpräglat landskap med angränsande åkerbruk, betesmarker och koloniområde. Söder om väg 27 blir landskapet än mer mosaikartat och varierat. Stengårdsgårdar och trädrader avgränsar odlings- och betesmarkerna.

Lagan övergår till ett mer meandrande vattendrag med flera så kallade korvsjöar. Detta gör att årummet blir brett – på sina ställen mer än 300-400 meter, korvsjöarna inräknat. Stigar kantar båda sidor, men tillgängligheten är begränsad och att promenera en ”runda” är inte helt lätt då det är långt mellan broförbindelserna.

I Vidösterns norra del finns både badplats och hamn. Själva Osudden utgör en speciell miljö med Lagans mynning, den igenväxta våtmarken och Hundviken. Landskapet är flikigt, vatten omger smala landtungor på alla sidor och bitvis är marken även sank. Många båtplatser vittnar om ett aktivt båtliv.

Vandalorum beläget vid Riksettan nordost om Vidöstern är en målpunkt för både värnamobor och mer långväga besökare, vilket bidrar till att placera Värnamo på den nationella kulturkartan.

Södra delen är mer frekvent utnyttjad för friluftsliv, vilket präglar det sociala livet.

KARTA ÖVER LAGANSTRÅKET SÖDRÄ DELAR. SIFFRORNA HÄNVISAR TILL FOTON FRÅN PLATSEN ELLER MOTSVARANDE MILJÖBILD (FOTO 5).

SKALA 1:6000/A3 300m

FÖRSLAG ÖVERSIKT

Hur kan det framtida Lagastråket utvecklas?

LAGANSTRÅKET ETT LANDSKAPSRUM

I vår uppgift har legat att utveckla Laganstråket som landskapsrum. Vi tar fasta på de tre definierade karaktärerna och prövar idéer och förslag mot dessa målbilder. Utan alltför stora förändringar och kostnader kan därigenom befintliga landskapsvärden understrykas och förhöjas. Nya funktioner - som ökar stråkets användbarhet och rekreativa potential för både värnamobor och stadens besökare - kan tillföras på ett medvetet sätt för att vidareutveckla respektive område. På detta sätt finns möjlighet att över tid utveckla ett sammanhängande, men också varierat stråk.

Lagan bör förbättras som farbart vatten för båttrafik och det har framkommit önskemål om att muddra och ta bort nedfallna träd för att göra det möjligt att ta sig hela vägen från Vidöstern och upp till centrum med båt.

Landskapsvärden, båtliv samt förslag på nya fasta förbindelser (se nedan) är aspekter som kan komma i konflikt med varandra och där val samt prioriteringar kommer att vara nödvändiga.

Årummet och Lagans vatten skyddas främst av miljöbalkens lagstiftning. Tillstånd krävs för vattenverksamhet, vilket gör att förändringar i årummet kommer att behöva diskuteras med länsstyrelsen som första instans.

GÅNG- OCH CYKELVÄGAR SAMT FASTA FÖRBINDELSER

Genom att komplettera luckor inom gång- och cykelvägnätet skapas mer sammanhängande stråk och en ökad grad av tillgänglighet. Förslag på lägen för broförbindelser som skapar genare stråk och möjliggöra ”rundor” har identifierats.

En fast förbindelse även för biltrafik som binder samman det östra respektive västra avsnittet av Pumparegaten har länge diskuterats inom kommunen.

VEGETATION

Det ska vara tydligt att Lagans vatten är närvarande utmed hela stråket. Genom att föreslå gallring i vissa punkter och avsnitt kan underhållet begränsas, men ändå den visuella kontakten med ån öka märkbart.

Det finns också möjlighet att komplettera växtmaterialet med fler växter av någon karaktärstypisk, redan förekommande art.

Genom ”massverkan” kan en visuell effekt uppstå som blir ytterligare en attraktion längs med stråket.

Att tillföra noga utvalda arter som kan understryka avsnittets karaktär (vilt, urbant respektive kulturpräglad) ger också möjlighet att öka variationen - både biologiskt och upplevelsemässigt. Exotiska växter bör främst förekomma i finpark.

För att visuellt understryka och binda samman hela det centrala Laganstråket har vi valt att arbeta med ett färgtema. För att ge norra delen inslag av ljushet, för en lättare sammanfogning med befintlig grönstruktur och för att knyta an till vildapelns blomning och björkens vithet har vi valt vitt.

Att något händer på olika platser över tid genom - till exempel varierande blomning, fruktsättning, färgskiftningar på löv- och barr etcetera binder samman stråket och intensifierar upplevelsen av vattenrummet med angränsande stränder. Skötselplaner bör tas fram utifrån denna utredning och de definierade karaktärsområdena.

FUNKTIONER FÖR REKREATION OCH ETT BRETT STADS- OCH FRILUFTSLIV

Genom att metodiskt utveckla strandzonen för ökad användbarhet och genom att fler funktioner tillförs etableras successivt ett mer aktivt stråk, som bättre kan möta de behov dagens invånare ställer. Även utifrån ett folkhälsoperspektiv är det viktigt att locka ut fler människor i naturen. Närvaron av fler besökare ger i sin tur upplevelse av ökad trygghet och säkerhet under dygnets mörka timmar och på så sätt skapas en god spiral.

Genom att skapa prioriterade stråk med hög grad av tillgänglighet förbättras möjligheten för alla medborgare att få ta del av de kvaliteter och möjligheter som natur och parker har att erbjuda. Utifrån en demokratisk syn och ett folkhälsoperspektiv är just lättillgängligheten av stor betydelse. Närhet till natur- och parkområden ger människor möjligheter till förbättrad livskvalitet. Tekniska lösningar och val av utrustning ska uppfylla ställda krav, samtidigt som de ska ingå i ett väl gestaltat sammanhang.

På följande sidor finns de kompletteringar och förslag som kan bidra till ett sammanhållet, men mer varierat och innehållsrikt Laganstråk.

INFRASTRUKTUR OCH FUNKTIONER

Sammanlänka det befintliga gång- och cykelvägnätet till genare stråk. Nya brolägen i strategiska punkter föreslås.

Det finns behov av fler brolägen för att binda samman Lagans båda stränder. Vi föreslår ett läge i norr som kan kopplas till befintliga passager under järnvägen respektive över Jönköpingsvägen och därigenom skapa ett avsevärt genare stråk från bostadsområdena i Norregård till idrottsområdet i Ljusseveka.

För att erbjuda en kortare runda än Osuddenrundan finns behov av en fast förbindelse norr om väg 27. Ett lämpligt läge - där avståndet mellan befintliga gång- och cykelvägar belägna på vardera sidan är kort -

är markerat i vidstående karta.

Det finns behov av ytterligare en fast broförbindelse över ån och det är i anslutning till Apladalen. Två alternativa lägen redovisas i rapporten- ett under järnvägsbron och ett annat direkt söder därom. Genom att binda samman Lagsparken och Apladalen finns i praktiken en möjlighet för Apladalen att växa. En av Värnamos största attraktioner kan härigenom få nya, lätt nåbara funktioner.

För biltrafik har under längre tid förts en diskussion om att binda gatunätet med den så kallade Pumparebron, vilket skulle innebära ännu en koppling.

LOKALA NEDSLAG

Inom vilka områden finns speciella förutsättningar, behov av förändring eller potential till utveckling?

I fältarbetet med stråket har vissa nedslag där det finns behov eller möjlighet till förändring kunnat identifieras. I något fall finns utbyggnadsplaner för bostäder, i andra fall potential till en kompletterande offentlig plats eller önskemål om bryggor, fiskeplats eller liknande. På sidan 26 och framåt beskrivs med mer detaljerade planfigurer, referensbilder och förslag på kompletterande växter och/eller ljussättning följande platser:

1. ÅGÅRDSPARKEN

I anslutning till Ågårdsparken finns ett av kommunens fastlagda utbyggnadsområden för bostäder. Parken har möjlighet att utvecklas både rumsligt och med hänsyn till innehåll/funktioner. Det finns dessutom behov av ytterligare en fast förbindelse över Lagan för gående och cyklister för att boende väster om Lagan ska kunna få bättre tillgång till natur och idrottsanläggningar på östra sidan.

2. BROFÄSTET LJUSSEVEKA

Lämningarna efter det gamla brofästet utgör en spännande miljö som berättar om stadens historia och berikar vår samtid. Önskemål finns om isättningsplats för kanot.

3. PROSTSJÖOMRÅDET

För sträckan mellan Finnvedsvallen ner till skolområdet söder om Prostsjön pågår ett planeringsprojekt för hållbar stadsutveckling. Ett förankrat miljö- och gestaltungsprogram för utbyggnaden, som omfattar ca 200 hushåll, ska vara klart 2016. I programmet kommer att finnas riktlinjer och ställningstaganden för bebyggelse, trafikförning samt grönstruktur.

4. ÅBRON - MED OMGIVNINGAR

I centrala Värnamo finns behov av att nå närmare vattnet och att tydligare lyfta fram Lagan som det centrala vattenrum som staden har byggts upp kring.

5. LAGAPARKEN

Mellan järnvägen och Apladalen finns stora möjligheter att utveckla Lagaparken med hänsyn till rekreation, trivselsvärde och marknadsföring av staden. Platsen är ”ett fönster mot världen” genom sitt läge mellan spårområdet och Apladalen.

6. HAGMARKEN VID ÅDALEN

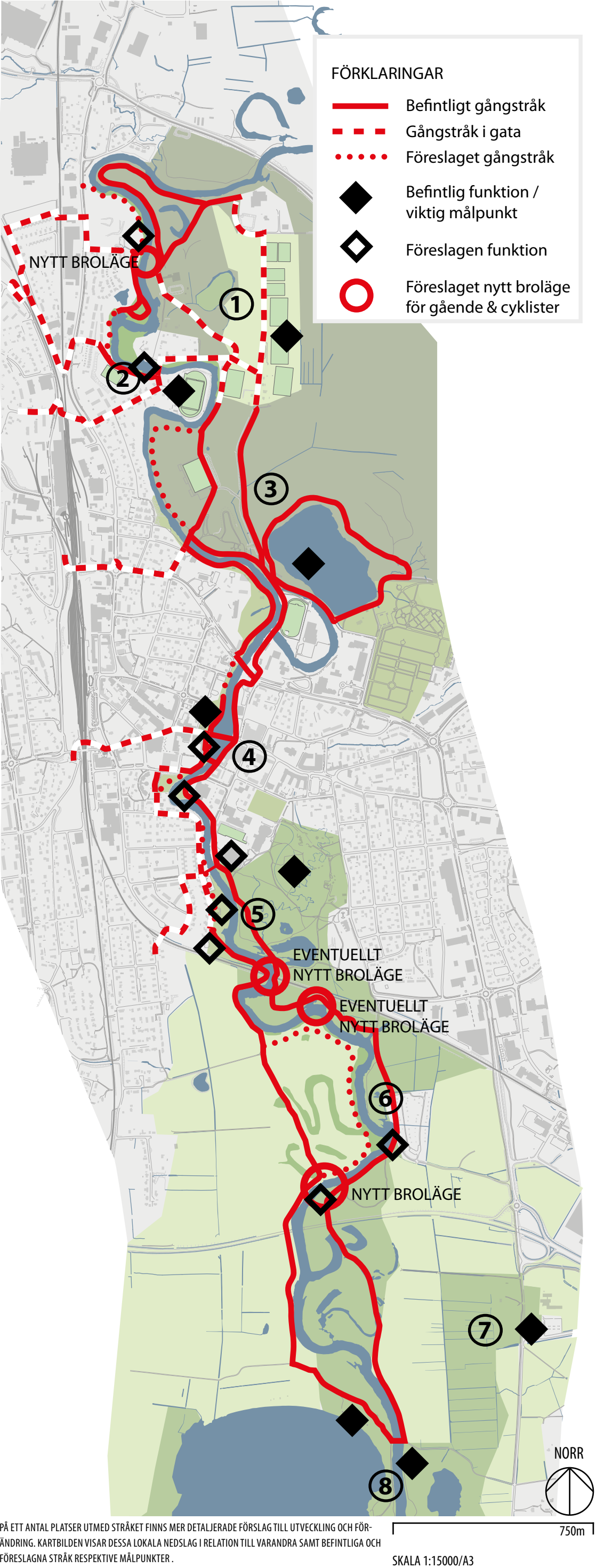
En promenadväg närmare vattnet på västra sidan medger variation och ett genare stråk. För att binda samman östra och västra sidan av Laganstråket finns behov av minst ytterligare en broförbindelse för gående och cyklister.

7. VIDESKOGEN - VANDALORUM

Det finns goda möjligheter att förbättra kopplingen mellan Videskogen och Vandalorum. Att knyta kulturlivet och nutidskonsten tydligare till naturen och årummet skulle kunna gynna verksamheten. Goda exempel på integration av landskap och nutidskonst finns såväl på Wanås slott, Östra Göinge kommun, på Louisiana söder om Helsingör samt på Marsvinsholms slott och skulpturpark.

8. OSUDDEN

Osudden är ett populärt utflyktsmål. Sommartid samlas många här för bad och båtliv i Vidöstern, vilket gör att det under soliga semesterdagar ibland kan upplevas trångt. Vissa svårigheter med logistiken bland annat kring angöring och parkering kan uppstå och slitage i markerna medför att det finns behov av att titta närmare på platsen.

VÄXTKARAKTÄR - NORRA DELEN

I den naturlika norra delen föreslås växter som förstärker känslan av mystisk, avskild och djup skog.

Inom den ”vilda” karaktären är samspelet mellan ljus och skugga den viktigaste visuella aspekten. Träden skapar inneslutande rum, som öppnar sig i gläntor där solen letar sig ner. Dessa gläntor kan ytterligare markeras med vitblommande växter med karaktär av ”woodland”.

Enstaka, vintergröna exoter kan introduceras i barrträdsbeståndet och skapa variation i karaktär och uttryck. Nedan föreslås exempel på exotiska träd som är hårdiga i Värnamo och kan ge variation inom befintliga granbestånd. Skuggtåliga buskar som till exempel rhododendron kan bilda täta snår under träden som skulle ge blommande variation samt överraskningseffekt i den pelarformade skogen. Introduktion av lägre buskar och marktäckare ger en större variation på marknivå. Vitblommande arter och sorter skapar en röd tråd igenom hela området.

Massverkan - den visuella effekten av stora arealer blommande örtskikt eller exempelvis ormbunkefält - är viktig. detta är en effekt som är svår att uppnå i mer urbana parker och kan

därför med fördel användas i Laganstråkets norra avsnitt.

Välj gärna växter med olika blomtid, så att besökare kan uppleva förändringar och lägga märke till växtsäsonger. Tuvull, se bild, är ett exempel som efter blomning lämnar vippor kvar vilket ger prydnadsvärde under längre tid.

Inom detta område finns flera stormfällsöppningar. Dessa ”sår” i skogen kommer att på sikt växa igen, men vad kan dessa områden erbjuda för värde under tiden?

Ett förslag är massplantering med en kombination av japansk lärk och purpurask. Dessa träd är kala vintertid och släpper ned mer ljus på sommaren än barrskogen. På hösten skulle deras intensiva höstfärger tydligt framträda mot den omgivande, mörka skogen. Kombinationen av de japansk lärk och purpurask skulle - då de avlöser varandra i höstfärger - ge besökaren en färgrik, visuell upplevelse.

När dessa bestånd har vuxit till sig kan andra träd etableras under dem som på sikt ”lagar” ihop skogen. Ett alternativ till purpurasken, med hänsyn till askskottssjukan, är japansk rönn.

VRESBOKENS KNOTIGA FORMER GÖR TRÄDET TILL DET SJÄLVKLARA KLÄTTERTRÄDET FÖR PARKENS YNGRE BESÖKARE.

KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:FAGTORTUOSASUENTEL01.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fagtortuosasuentel01.JPG)

Även som läplantering längst idrottsplanerna kan denna kombination med fördel användas för att markera övergången från den täta skogen och stärka den norra delens identitet.

Nedan återfinns en lista med förslag på arter som är lämpliga att plantera i området för att uppnå den önskade karaktären och funktionen.

HÄNGCYPRESS MED SINA SLÖJIGA HÄNGANDE GRENAR FÖRSTÄRKER KÄNSLAN AV BAUERSKTROLLSKOG. KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:CALLITROPSISNOOTKATENSIS_WWALAS_01.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Callitropsisnootkatensis_wwalas_01.JPG)

FLERSKIPTAD SKOG MED RHODODENDRON OCH ORMBUNKAR UNDER LÖVTRÄDSKRONTAKET. FOTO: ÅSA NYBERG

KUSTGRANEN, EN NORDAMERIKANSK ÄDELGRAN, MED GRENAR SKIPTADE I BREDA SJÖK. KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:ABIES_GRANDIS_ROG%C3%B3w_7.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Abies_grandis_rog%C3%B3w_7.JPG)

RHODODENDRONSORTEN 'CUNNINGHAM'S WHITE'. KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:RHODODENDRON_'CUNNINGHAM'S'_WHITE'_IN_PRAGUE_200.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rhododendron_'Cunningham's'_White'_in_Prague_200.JPG)

VINTERGRÖNA. FOTO: DEREK HARPER, KÄLLA: [HTTP://WWW.GEOGRAPH.ORG.UK/PHOTO/2319204](http://www.geograph.org.uk/photo/2319204)

FRODIGA MATTOR AV ORMBUNKAR. HÄR SYNS FRILANDSADIANTUM, FRÅN NORDAMERIKA. FOTO: SIMON PIERRE BARRETTE, KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:ADIANTUM_PEDATUM_JB.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adiantum_pedatum_jb.JPG)

I FUKTIGA SÄNKOR KAN TUVULLENS VITA VIPPOR LYSA UPP.
FOTO: MARTIN OLSSON, KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:ERIOPHORUM_VAGINATUM_CLOSE.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Eriophorum_vaginatum_close.JPG)

FOTO: MARTIN OLSSON, KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:ERIOPHORUM_VAGINATUM_001.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Eriophorum_vaginatum_001.JPG)

JAPANSK LÄRK FÄLLER SINA BARR OCH UPPVISAR DESSFÖRINNAN INTENSIVA HÖSTFÄRGER.
KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:LARIX_KAEMPFERI_01.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Larix_kaempferi_01.JPG)

PURPURASKEN KAN MED FÖRDEL MASSPLANTERAS TILLSAMMANS MED LÄRK I GLÄNTOR OCH ÖPPNINGAR FÖR ATT GE EN SKARP KONTRAST TILL DEN MÖRKA GRANSKOGEN.
FOTO: JOHAN NILSSON

Växtlista norra delen - träd

VETENSKAPLIGT ARTNAMN	SVENSKT NAMN	KOMMENTAR
Abies grandis	Kustgran	Snabbväxande vacker ädelgran.
Chamaecyparis nootkatensis 'Pendula'	Hängcypress	Hängande växtsätt.
Fagus sylvatica f. tortuosa	Vresbok	Karaktäristisk trolskt träd.
Fraxinus americana 'Autumn Purple'	Purpurask	Fantastisk höstfärg, står i massplantering tillsammans med Japansk lärk.
Larix kaempferi	Japansk lärk	Brandorange höstfärg.
Picea omorika	Serbisk gran	Slankt pelarformad gran vars växtsätt påminner om granar i fjällmiljö.

Växtlista norra delen - buskar och örter

VETENSKAPLIGT ARTNAMN	SVENSKT NAMN	KOMMENTAR
Adiantum pedatum	Frilandsadiantum	Svartstjälkad ljusgrön ormbunke.
Andromeda polifolia	Rosling	Lågt vintergrönt ris.
Calluna vulgaris	Ljung	Lågt vintergrönt ris.
Cornus canadensis	Amerikanskt hönsbär	Vitblommande marktäckare.
Gaultheria procumbens	Amerikanskt vaktelbär	Lågt vintergrönt ris.
Hamamelis virginiana	Amerikansk trollhassel	Mellanstor buske. Blommar i oktober.
Hydrangea petiolaris	Klätterhortensia	Vitblommande mattbildande klängväxt.
Ilex x meserveae	Blå järnek	Mindre vintergrön buske.
Ledum palustre	Skvattram	Låg, mattbildande vintergrön buske.
Rhododendron 'Cunningham's White'	Rhododendron	Vitblommig sort.
Salix helvetica	Alpvide	Grå-silvrig buske för soliga lägen.
Symphoricarpos albus	Snöbär	Vita bär höst och vinter.
Vaccinium Angustifolium-gruppen	Hybridblåbär	
Vaccinum vitis-idaea	Lingon	
Viburnum carlesii	Luktolvon	Mellanstor buske, vitblommande i maj.
Viburnum x juddii	Värolvon	Mindre buske, vitblommande i maj.

VÄXTKARAKTÄR - CENTRUM

I Laganstråkets centrala delar prioriteras karaktären av "finpark" och innerstadsmiljö.

I en blandning av klassisk stadsparksmiljö och urbant stadsrum föreslår vi växter med högt prydnadsvärde och blomprakt, men också arkitektoniskt vackra träd som japansk lärk och Kamtjatkabjörk.

För att gynna livet av småfåglar i centrum välj gärna sorter med bär.

Nedan återfinns en lista med förslag på arter som är lämpliga att plantera i området för att uppnå den önskade karaktären och funktionen.

SNÖBOLLSBUSKE. FOTO: RÜDIGER WÖLK, KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:BOTGARTENMUENSTER_KOREASCHNEE-BALL_6672.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Botgartenmuenster_koreaschnee-ball_6672.jpg)

BERGSKÖRSBÄR. FOTO: ANDREY KORZUN, KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:PRUNUS_SARGENTII_%28MOSCOW%29_06.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Prunus_sargentii_%28MOSCOW%29_06.jpg)

MAGNOLIAN ÄR ETT KLASSISKT INSLAG I STADSPARKSMILJÖER. HÄR SYNS SORTEN MAGNOLIA X LOEBNERI 'MERRILL'. FOTO: A.BARRA, KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:MAGNOLIA_X_LOEBNERI_MERRILL.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Magnolia_x_loebneri_merrill.jpg)

KAMTJATKABJÖRKEN, BJÖRKENS SLÄKTING FRÅN ÖSTRA RYSSLAND, UTGÖR ALLTID ETT ATTRAKTIVSVÄRDE MED SINA LJUSA STAMMAR. FOTO: KURT STÜBER, KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:BETULA_ERMANNI3.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Betula_ermanni3.jpg)

SNÖBÄRENS DEKORATIVA VITA KLASAR SITTER KVAR PÅ VINTERN. KÄLLA: [HTTP://PIXABAY.COM/SV/VANLIGA-SCHNEEBEERE-B%C3%A4R-BUSKE-236816/](http://pixabay.com/sv/vanliga-schneebeere-b%C3%A4r-buske-236816/)

ASKLÖNN KAN VARA BÅDE BUSKE ELLER ENSTAMMIGT TRÄD. ASKLÖNNEN ÄR LITE AV EN KAMELEONT - KAN PLANTERAS SÄVÄL I CENTRUM SOM UTGÖRA PIONJÄRVÄXT I DE NORRA RESPEKTIVE SÖDRA DELARNA.

DEN JAPANSKA KATSURANS DOFT- OCH FÄRGKAVALKAD ÄR EN AV HÖSTENS HÖJDPUNKTER FÖR PARKFLANÖREN. FOTO: JEAN-POL GRANDMONT, KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:CERCIDIPHYLLUM_JAPONICUM_JPG01D.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cercidiphyllum_japonicum_jpg01d.jpg)

PÄRLRÖNNEN BJUDER PÅ VACKER HÖSTFÄRG OCH DE VACKRA VITA BÄREN SITTER KVAR IN PÅ VINTERN TILL FÅGLARNAS GLÄDJE. FOTO: AXEL KRISTINSSON, KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:KOPARREYNIR_\(6178391982\).JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Koparreynir_(6178391982).jpg)

KORALLKORNELLEN FÅR VITA BÄR MED VISS BLÅ TON. PÅ VINTERN LYSER DE NAKNA GRENARNA KLARRÖTT. FOTO: FRANK VINCENTZ, KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:CORNUS_ALBA_10_IES.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cornus_alba_10_ies.jpg)

KAMTJATKABJÖRKENS BARK GER EN FIN KONTRAST MOT ROSTIGA HÖSTFÄRGER. ETT ALTERNATIV MED HÄNSYN TILL ALLERGIER ÄR DEN SVENSKA ÖRNÄSBJÖRKEN. BILDKÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:BETULA_ERMANII_OULU_01.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Betula_ermanii_oulu_01.jpg)

Växtlista centrumdelen - träd

VETENSKAPLIGT ARTNAMN	SVENSKT NAMN	KOMMENTAR
Acer negundo	Asklönn	
Acer tataricum	Rysk lönn	Mindre träd, röd höstfärg.
Acer saccharinum ‘Laciniatum Wieri’	Flikbladig silverlönn	Vackert bladverk, gul-silvrigt på hösten.
Betula albosinensis var. septentrionalis	Kopparbjörk	Flagnande rosa-kopparfärgad bark.
Betula ermanii	Kamtjatkabjörk.	Krämvit-rosa flagnande bark.
Betula pendula ‘Dalecarlica’ E	Orsnäsbjörk	Utnämnt till “Sveriges riksträd”.
Cercidiphyllum japonicum	Katsura	Doftar nybakta kakor på hösten.
Crataegus x mordenensis ’Toba’	Pärlhagtorn	Buskträd med vacker stam.
Juglans mandshurica	Manchurisk valnöt	Glest grenverk med frodigt bladverk. Ätliga nötter.
Magnolia x loebneri 'Merrill'	Hybridmagnolia	Stora vita blommor.
Malus baccata ‘Columnaris’	Pelarbärapel	Smalkronigt mindre träd.
Ostrya carpinifolia	Humlebok	Muskulöst bucklig stam.
Prunus avium ‘Plena’	Dubbelblommande fågelbär	Rikblommande utan frukter.
Prunus mackii	Gulbarkig hägg	Blank koppar/guldig bark.
Prunus sargentii	Bergskörsbär	
Quercus rubra	Rödek	Får större blad än skogsek, röd höstfärg.
Salix alba var. Chermersina ‘Vinterglöd’ E	Korallpil	Klarorangea grenar och skott ger prydnasvärde på vintern.
Sorbus ‘Dodong’	Ullunggrönn	Exotisk rönn, vacker höstfärg.
Sorbus frutescens	Pärlrönn	Vita bär på barkvist vintertid.

Växtlista centrumdelen - buskar

VETENSKAPLIGT ARTNAMN	SVENSKT NAMN	KOMMENTAR
Amelanchier ‘Ballerina’	Häggmispel	
Aronia melanocarpa ‘Hugin’	Liten svartaronia	Nyttiga bär, lysande höstfärg.
Cornus alba ‘Sibirica’	Korallkornell	Klarröda grenar på vintern.
Philadelphus coronarius ‘Finn’	Luktschersmin	Starkt doftande vit blommning.
Rosa helenae	Honungsros	Klättrande ros.
Symphoricarpos albus	Snöbär	Vita bär höst och vinter.
Syringa vulgaris	Syrén	Klassisk park- och trädgårdsväxt.
Viburnum opulus ‘Strömsund’	Snöbollsbuske	

VÄXTKARAKTÄR - SÖDRA DELEN

Söder om staden tar kulturlandskapet vid.

Inhemska arter föreslås förstärka kulturlandskapets identitet och karaktär. Ängar, betesmarker och trädridåer utgör några av huvudinslagen. Den praktiska skötseln präglar även växtlighetens form.

Nedan återfinns en lista med förslag på arter som är lämpliga att plantera i området för att uppnå den önskade karaktären och funktionen.

FOTO: JEAN-POL GRANDMONT, KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:0_PRUNUS_AVIUM_-_HAVR%C3%A9_\(1\).JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:0_PRUNUS_AVIUM_-_HAVR%C3%A9_(1).JPG)

HÄGGENS RIKLIGA BLOMMNING OCH FRUKTSÄTTNING GÖR DEN TILL EN VIKTIG FÖDOKÄLLA OCH EKOLOGISK VÄLGÖRARE I LANDSKAPET. FOTO: PÖLLÖ, KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:IMAGE-BIRD_CHERRY_BLOSSOM_\(PRUNUS_PADUS_IN_FINNISH_TUO-MI\).JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:IMAGE-BIRD_CHERRY_BLOSSOM_(PRUNUS_PADUS_IN_FINNISH_TUO-MI).JPG)

FOTO: JOHAN NILSSON

BOLLPILEN HAR KARAKTÄRISTISK FORM OCH VÄXER GÄRNA NÄRA VATTNET.
KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:SALIX_FRAGILIS_'BULLATA'.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Salix_fragilis_'Bullata'.jpg)

SLÅNENS TÄTA SNÅR UTGÖR ETT VIKTIGT SKYDD FÖR SMÅDJUR OCH FÅGLAR I LANDSKAPET.
FOTO: ANNELI SALO, KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:ORATUOMI_-_PRUNUS_SPINOSA_DSC02660_.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Oratuomi_-_Prunus_spinosa_DSC02660_.jpg)

INSPIRATIONSILD FRÅN ETT TYPISKT SVENSKT KULTURLANDSKAP.
FOTO: HOLGER ELLGAARD, KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:STENS%C3%A4TTRA_KULTURLANDSKAP_2011.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Stens%C3%A4ttra_kulturlandskap_2011.jpg)

Växtlista södra delen - träd

VETENSKAPLIGT ARTNAMN	SVENSKT NAMN	KOMMENTAR
Betula pendula 'Darlecarlica' E	Ornäsbjörk	
Corylus avellana	Hassel	
Malus domestica (olika sorter)	Äpple	
Prunus avium	Fågelbär	
Prunus padus	Hägg	Bra för landskapsekologin.
Prunus spinosa	Slån	Brynväxt som ger skydd åt fåglar.

Växtlista södra delen - buskar

VETENSKAPLIGT ARTNAMN	SVENSKT NAMN	KOMMENTAR
Amelanchier 'Ballerina'	Häggmispel	
Philadelphus coronarius 'Finn'	Luktschersmin	Starkt doftande, vit blommning, lämplig i anslutning till bebyggelse.
Rosa canina	Stensros	Klättrande ros, vit blomning. Tålig landskapsplanta för hagmarker och bryn.
Rosa dumalis	Nyponros	Anspråkslös landskapsväxt passande i bryn, men även som buskage och solitär. Ätbara nypon.
Syringa vulgaris	Syrén	Klassisk trädgårdsväxt, lämplig i anslutning till bebyggelse.

UTRUSTNING OCH MÖBLERING - BASUTBUD

Exempel på basutrustning och möblering - med urbant, nutida men klassiskt uttryck.

Hur kan stråkets karaktärer understrykas genom val av möblering och utrustning?

Utvecklingen inom området går fort och nya produkter lanseras hela tiden. Specifika val riskerar att fort bli inaktuella med hänsyn till tillverkning och teknisk utveckling. På följande sidor finns exempel på utrustning och möblering för innerstadslägen och för mer naturpräglade delar av stråket (i norr respektive söder). Gränserna mellan stråkets tre delar är ju inte absoluta utan glidande. För val av utrustning är det snarare en fråga om stadsmiljö eller friluftsliv/natur samt funktion.

Tillverkare anges vid respektive foto; flertalet bilder är hämtade från leverantörers respektive hemsidor under våren 2015 och för mer information hänvisas dit.

CENTRALA DELEN - SAMLING, SAMTAL OCH MÖTEN

Störst behov av utrustning och möblering finns i den centrala delen - där flest människor rör sig. I centrum präglas stråket främst av det urbana stadslivet med många intryck. Här behövs en lugn och sober bas som står sig över tid och trender. Möblemanget bör främst fokusera på det sociala livet, samtal och möten.

Stora sittmöbler där man kan samlas många eller lägga sig ner om det är ledigt. Sittplatser placeras i soliga lägen, där människor passerar så att folk kan sitta länge, njuta av årstidsväxlingar och av vårt kanske största nöje - att betrakta andra.

NORRA DELEN - RO, VILA OCH AVSKILDHET

Nya sittplatser i den norra delen bör samspela eller kontrastera med den rogivande naturen. Här ska finnas avskilda platser för den som vill njuta av skogen ostört.

Även utegym och picknickbord kan vara aktuella, men då på behörigt avstånd från de lugnare delarna.

Möbler i till synes obehandlade naturmaterial eller enstaka exempel på färgglad/skulptural kontrastverkan kan passa in fint i denna trolska och närmast sagolika miljö.

SÖDRA DELEN - UTFLYKT OCH VÄDERSKYDD

Den södra delens öppna landskap och lite längre avstånd innebär att det kommer användas för längre utflykter och motion.

I möblemanget för dessa delarna bör erbjudas skydd från plötsliga väderväxlingar och möjlighet till "övernattning".

Picknickbord placeras i väl valda lägen med vacker utsikt.

I både norr och söder bör större satsningar lokaliseras till de kommande brolägena för ökad användbarhet samt trygghet och säkerhet.

ÖVRIG UTRUSTNING

Övrig utrustning såsom cykelställ, avfallsbehållare, pollare etcetera bör väljas utifrån sitt sammanhang. Formspråket kan vara såväl modernt som klassiskt, men ett samlat grepp för respektive plats förtydligar stråkets sammanhang. På följande sidor finns ett urval av produkter grupperade efter karaktärer. För att ta valet av utrustning ett steg längre kan det vara idé att utforma ett stadsmiljöprogram med bl.a. en belysningsplan.

Exempel på basutrustning och möblering med naturnära, poetisk karaktär och hög materialkänsla för områdena utanför centrum.

UTRUSTNING OCH MÖBLERING - I FORM AV IDENTITETSSKAPANDE ACCENTER

Exempel på utrustning och möblering med färgglatt, lekfullt och kontrasterande uttryck...

..respektive med grafiskt och skulpturalt uttryck.

BÄNKARNAS STAD

Utmed Laganstråket kan nya, innovativa och platsspecifika sittmöjligheter utvecklas - i linje med stadens tradition och identitet.

OM STARKA PERSONLIGHETERS AVTRYCK I STADEN

Spåren efter några av de många möbelfabriker som en gång fanns i Värnamo är samlade under mottot ”Mötesplats möbelbygd” som drivs av kulturförvaltningen i Värnamo och Värnamo turism. Entreprenörsandan är fortfarande stark i kommunen. Genom Värnamos läge i ett av Sveriges möbelriken finns anledning att uppmärksamma även den samtida utvecklingen inom möbelformgivning.

Hur kan det rekreativa stråket utmed Lagan interagera med en sådan ambition? Ett aktuellt förslag är att marknadsföra såväl stråket som utvecklingen av innovativa lösningar för ”sittandets konst”. Alltsedan Bruno Mathsson ska ha slagit sig ner i den berömda snödrivan har Värnamo varit en spelplan för internationellt uppmärksammat möbelformgivning.

En av Bruno Mathssons berömda fåtöljer - Nina - finns representerad i gaturummet i form av ett offentligt konstverk på Bruno Mathssons plats. Här kan stadens besökare faktiskt slå sig ner i skulpturen som utgörs av ett par av de klassiska fåtöljerna gjutna i brons. Konstverket som invigdes 1987 har enligt uppgift tillkommit genom ett samarbete mellan Bruno Mathsson center, den dåvarande banken och Brodalens metallfabrik AB.

”Tänk som en turk – om du vill lyckas i Sverige” är titeln på boken som entreprenören Kadim Akca har skrivit tillsammans med Antonia Stackelberg. Kadim Akca kom till Värnamo från Turkiet 1969 och har sedan dess varit staden trogen. Hans förmåga att driva framgångsrika företag har väckt nationell uppmärksamhet. I Värnamo centrum har hans personliga resa - från att bo på en parkbänk till att vara en framgångsrik företagare - uppmärksamats bland annat genom en skulptur av konstnär Annika Heed. Verket ”Gemenskap” eller som den också kallas ”Turkens bänk” är placerad i Åbroparken och är genom sin integration av konst och sittande kanske ett första avstamp till att utveckla Värnamo som bänkarnas stad.

VÄRNAMO- BÄNKARNAS STAD

Genom att utveckla ett samarbete mellan kommun och näringsliv kan stråket möbleras med fler framgångsrika möbelklassiker. Genom val av offentlig konst, tävlingar inom möbelformgivning samt samarbeten med designskolor och konstnärliga institutioner kan nyskapande möbelformgivning och unik, platsspecifik konst bära fram Värnamo som möbelbygd – även i det urbana rummet. I Laganstråkets möblering kan i framtiden enskilda bänkar komma att ersättas av unika, platsspecifika lösningar inom temat ”Bänkarnas stad”. Först ut kommer någon plats utmed den populära så kallade Osuddenrundan att vara.

”MÖTESPLATS MÖBELBYGD” SYFTAR TILL ATT UPPMÄRKSAMMA REGIONENS BETYDELSE FÖR MÖBELTILLVERKNING, KÄLLA VÄRNAMO KOMMUN.

LIGGFÅTÖLJ PERNILLA 3 KLÄDD MED VITT FÅRSKINN OCH MED KUDDE I LJUST LÄDER. KÄLLA TILLIKA COPYRIGHT BRUNO MATHSSON INTERNATIONAL AB.

”GEMENSKAP” ELLER SOM DEN OCKSÅ KALLAS ”TURKENS BÄNK”. VERKET ÄR UTFÖRT AV KONSTNÄR ANNIKA HEED OCH HAR DONERATS TILL KOMMUNEN AV ENTREPRENÖREN KADIM AKCA. BÄNKEN ÄR UTFORMAD MED VÄRMESLINGOR OCH UTGÖR EN VARM SITTPLOTS ÅRET RUNT. FOTOGRAF CECILIA GUSTAFSSON, KULTURFÖRVALTNINGEN.

HÖGTILLGÄNGLIGA STRÅK OCH PLATSER

Stadens offentliga rum ska vara tillgängligt för alla.

Nya, allmänna platser och områden ska göras tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga och andra funktionshinder.

Tillgängligheten på allmänna platser och så kallat enkelt avhjälpna hinder bevakas genom de lagar och det regelverk som styr plan- och byggprocessen. I stadens centrala delar är detta tankesätt i hög grad etablerat och bevakas bland annat i bygglovsprocessen. Utanför detaljplanelagt område finns inte samma kontroll och hög tillgänglighet kan vara svårare att uppnå på grund av terrängens naturliga förutsättningar såsom branta lutningar och markens egenskaper (infiltration). Sanka partier, våtmarker, skyddad flora och fauna är aspekter som kan utgöra större utmaningar än den byggda staden. Det finns emellertid fler och fler goda exempel på där naturupplevelser, hög grad av tillgänglighet och god gestaltning har kunnat samverka till en lockande helhet.

I arbetet med Laganstråket har fem områden/platser valts ut, inom vilka det finns möjlighet att öka graden av tillgänglighet utöver det som lagen kräver. Platserna är dels de båda strändernas mest centrala avsnitt, men också fyra mer naturpräglade stråk – två i norr och två i söder. De platser som har god tillgänglighet blir också attraktiva för andra. Barnfamiljer med barnvagn, äldre med lite svårt att gå och andra som av olika skäl ställs inför olika utmaningar i det offentliga rummet. Naturen är till för alla att uppleva – på sina villkor.

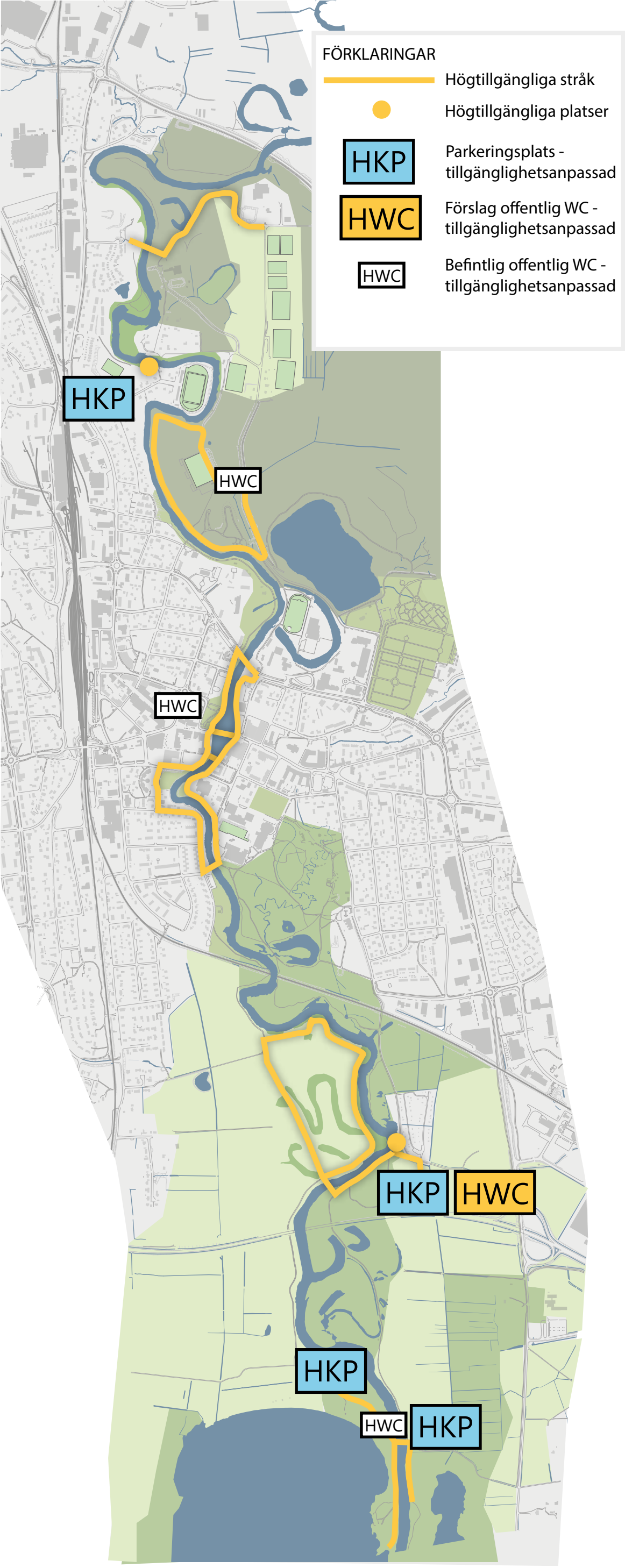
De relativt nyanlagda spängerna i Videskogen har förbättrat tillgängligheten i stråkets sydöstra delar, men fler åtgärder kommer att bli aktuella på sikt. Enkla åtgärder som handikapptolett och reserverade parkeringsplatser för personer med funktionsnedsättning underlättar vardagen. Ett belyst motionsspår som är anpassat för personer med rörelsehinder och även fungerar för personer som använder rullstol eller så kallad scooter kan ha underlag av fint packad grus/stenmjöl. Bänkar med rygg- och armstöd på nära avstånd gör att det med lätthet går att vila en stund. Bredvid bänken bör finnas plats för rullstol för att underlätta för samtal och socialt umgänge.

Genom att skapa ledstråk för synskadade genom en upphöjd kant, räcke, markbeläggning som avviker i struktur eller kontrast underlättas för synskadade. Vinklad skyltning med punktskrift och relief gör det möjligt att läsa information och hänvisningar. Ett skyltprogram för kommunen bör tas fram. Utmed en anpassad slinga med hög tillgänglighet bör även finnas tillgänglighetsanpassade vindskydd och upphöjda grillplatser. Även möbleringen vid grillplatserna ska självklart vara anpassad till alla.

Invid dessa prioriterade stråk behöver växter väljas med omsorg. Även om pollen sprids med vinden över stora ytor, bör starkt allergena sorter undvikas utmed stråket för att minska olägenheten för allergiker.

Hur god tillgänglighet uppnås för många är en komplicerad uppgift som här bara kort kan uppmärksammas. Medvetandegraden på landets länsstyrelser och kommuner är hög, men för utformningen av större satsningar och högprioriterade stråk bör gestaltningen ske i dialog med en certifierad tillgänglighetskonsult.

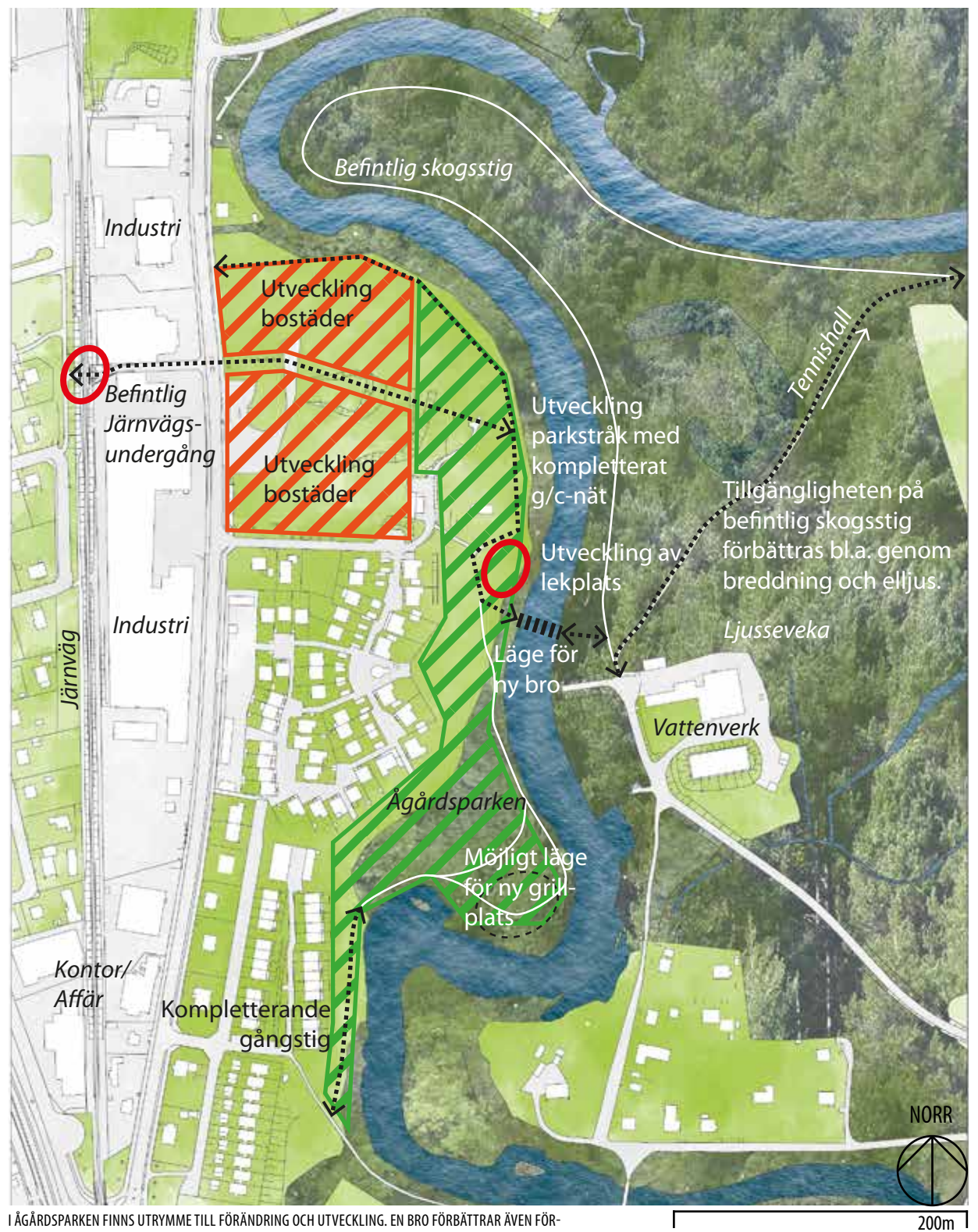
FÖRDLUPNINGAR

1. ÅGÅRDPARKEN

Ett nytt, karaktärsskapande bostadsområde med goda kopplingar till omgivande landskap blir ytterligare en attraktiv boendemiljö.

Genom att profilera utbyggnadsområdet mot kvalitativ arkitektur och hållbart byggande - gärna med möjlighet till visst självbyggeri - kan Ågårdsparkens omgivningar förätas.

Utbyggnaden ökar behovet av en fast förbindelse för gång- och cykeltrafik över Lagan samt utveckling av parkmiljön och ger de ekonomiska förutsättningarna att genomföra dessa förändringar.

TRE GUDOR, VIKEN, TEGNESTUEN VANDKUNSTEN, SKALA 1:4000, KÄLLA: ARKITEKTUR NR 6, 2001.

TRE GUDOR, VIKEN, TEGNESTUEN VANDKUNSTEN, FOTO ÅSA NYBERG.

KVARTERET NIELSEN, HESTRA, TEGNESTUEN VANDKUNSTEN, SKALA 1:4000, KÄLLA: ARKITEKTUR NR 6, 1992

DIANAS HAEVE, HÖRSHOLM, TEGNESTUEN VANDKUNSTEN, FOTO ÅSA NYBERG.

UNDERSTENSHÖJDEN, STOCKHOLM, HSB OCH BENGT BILÉN, FOTO ÅSA NYBERG.

BROTYPEN: 1. RUSTIK, TRADITIONELLT FALURÖD 2. HIGH-TECH SOM KONTRAST MOT DET VILDA 3. NATURPRÄGLAD OCH SAGOLIK. FOTON ANNA SELING RESP. ÅSA NYBERG.

I EN UTVIDGAD PARK FINNS UTRYMME FÖR ETT FÖRBÄTTRAT GÅNG- OCH CYKELVÄGNÄT, FLER LEKREDSKAP SAMT KONSTNÄRLIG UTSMYCKNING SOM UNDERSTRYKER ELLER KONTRASTERAR MOT PLATSENS NATURNÄRA KARAKTÄR. EXEMPEL FRÅN SKRYLLE RESPEKTIVE GUNNESBO GÅRD FÖRSKOLA I LUNDS KOMMUN SAMT WANÄS, ÖSTRA GÖINGE KOMMUN. FOTON ÅSA NYBERG.

2. BROFÄSTET LJUSSEVEKA

Ljussätt de forsande strömmarna och de spännande lämningarna av det gamla brofästet och stadens första kvarn. En träbrygga underlättar för att sätta i kanoter, men ökar också tillgängligheten i stråket.

Genom att ljussätta lämningarna på de båda strandkanterna samt mitt i forsen understryks detta spännande avsnitt av Lagan. Här möts dåtid och nutid. Vattnet har en mer forsande karaktär och det finns möjligheter till både fiske och forspaddling.

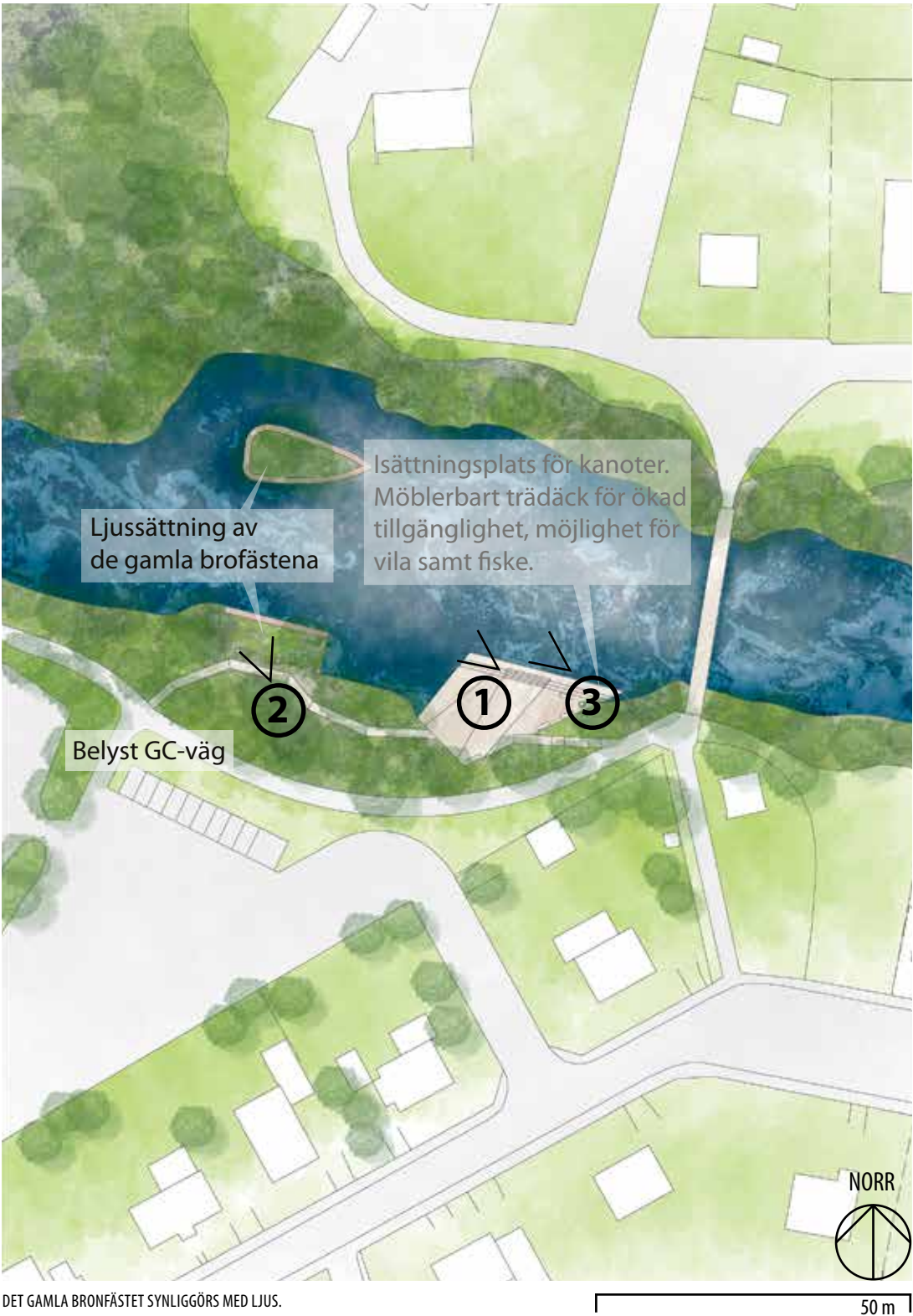
Vegetationen kring brofästet bör röjas då rötterna riskerar att skada lämningarna. Detta öppnar också den visuella kontakten.

Den relativt flacka terrängen, närbelägna parkeringsplatser för bil samt gång- och cykelbron gör platsen lättåtkomlig för alla.

Närheten till bollplanen i sydväst respektive Finnvedsvallen gör att många redan idag passerar platsen och kan även innebära framtida samordningsfördelar.

EXEMPEL PÅ TRÄDÄCK/BRYGGA I MALMÖS KANALER. FOTO ANNA SELING.

DET GAMLA BRONFÄSTET SYNLIIGGÖRS MED LJUS.

SKALA 1:1000/A3

LJUSSÄTT DET GAMLA BROFUNDAMENTET.

3. PROSTSJÖOMRÅDET

Stadsutveckling med hållbarhet och medborgardialog i fokus.

För ett större område kring Prostsjön pågår ett projekt med stöd från Delegationen för Hållbara städer 2012.

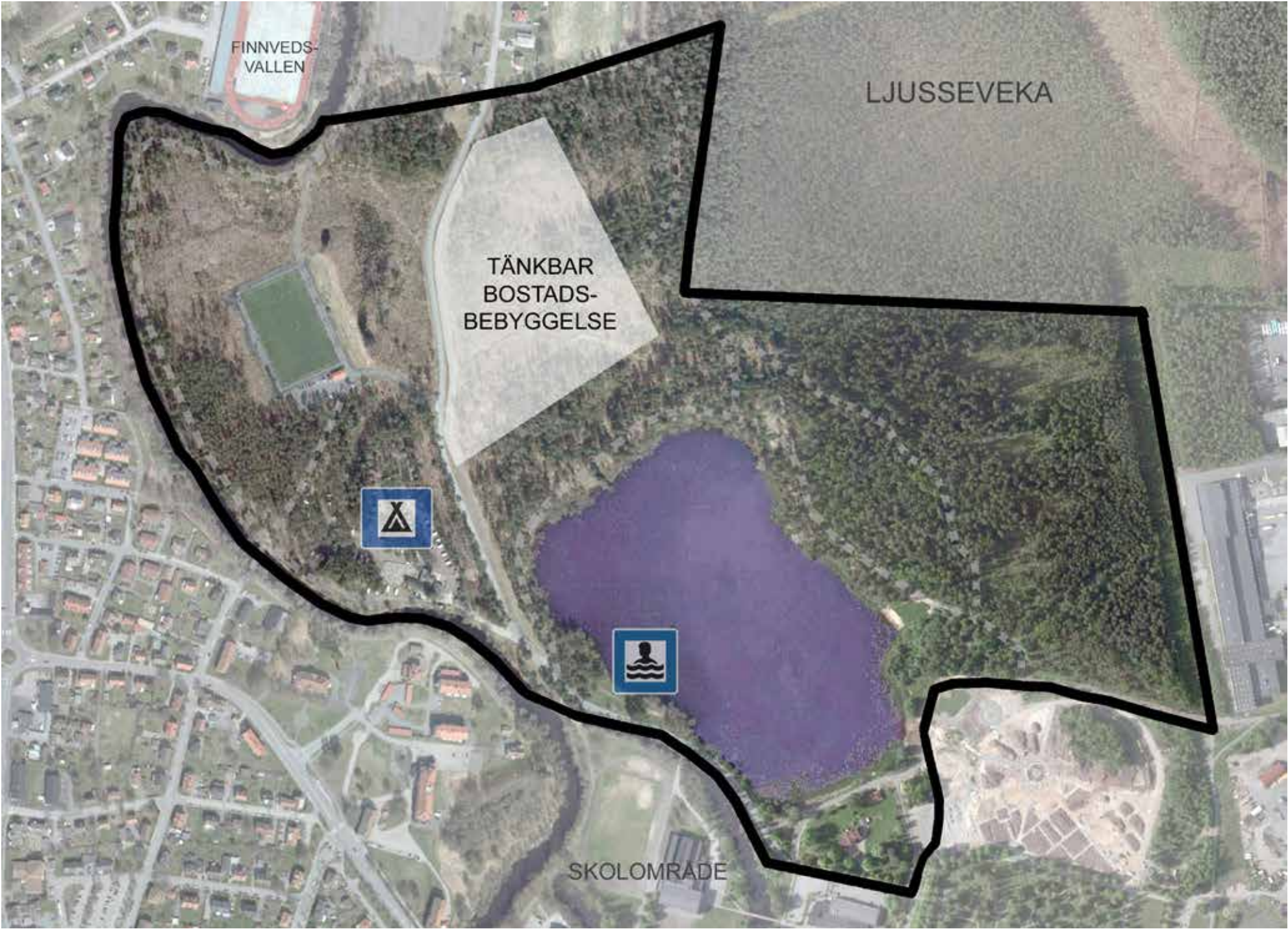
Genom medborgardialog, workshops och samarbete med skolor i närområdet planeras för en stadsdel med ca 200 hushåll. Läget är centralt, men ändå naturnära. Sjön och det korta avståndet till Laganstråket respektive idrottsområdet i Ljusseveka är stora fördelar för de som kommer att flytta in i området. samtidigt utgör området kring Prostsjön ett närreklamationsområde för många, vilket medför att bebyggelse, natur och friluftsliv behöver utvecklas ”hand i hand”.

Projektet är initierat av Miljö- och stadsbyggnadsnämnden med syftet att möjliggöra hållbara stadsdelar i Värnamo kommun utifrån ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter.

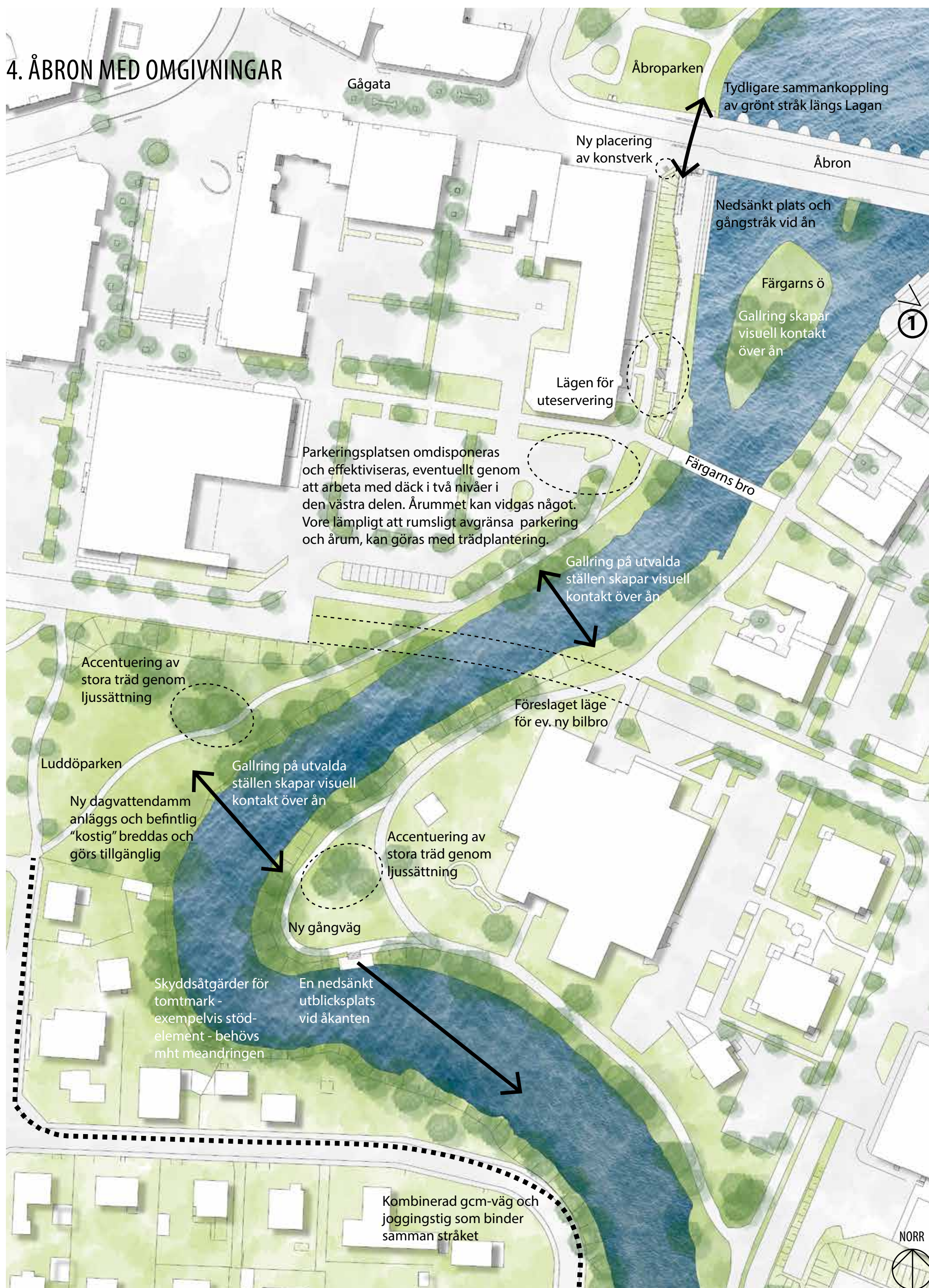
Arbetet med ett miljö- och gestaltungsprogram för utbyggnaden pågår och ska vara klart 2016. I programmet kommer att finnas riktlinjer och ställningstaganden för bebyggelse, trafikförning samt grönstruktur.

SKALA 1:8000/A3

4. ÅBRON MED OMGIVNINGAR

KRING DET CENTRALA OMRÅDET VID ÅBRON KAN STRÅKET FÖRBINDAS OCH UTVECKLAS BÅDE SÖDERUT OCH NORRUT.

SKALA 1:1000/A3

Förläng upplevelsen av det gröna och blå stadsrummet söderut.

I den centrala delen av staden korsars Laganstråket av stadens handelsstråk. Satsningar i årummet behövs för att svara upp mot handelsstråkets dominans i det offentliga rummet.

Åbroparken - stadens finpark - kan växa söderut och få en övergång mot det mer parklika området vid Luddö källa.

Genom en stensatt generös terrass som trappar sig neråt kan man faktiskt nå vattenytan! Vid höga vattenstånd tål ”kajen” att översvämmas.

Den gröna slänten kan endera utvecklas med ett hav av vårbloppande lökar, en anlagd sommaräng eller för en hanterbar skötsel en trampålig, blommande marktäckare.

En gallring på ön skapar siktlinjer från ena sidan till den andra. Låt ön med sina rhododendron utvecklas till ett ”smycke” i vattenrummet genom att tillföra transparens och ljus.

Längre söderut behöver det gröna stråket breddas och parkeringen avgränsas för att inte förtä upplevelsen av årummet. Gallring skapar vattenkontakt och understryker viktiga siktlinjer mot vattenytan.

I Luddöparken, som gränsar till vårdboendet Luddö, finns möjlighet att förbättra stigsystemet, understryka den böljande terrängen genom att anlägga dagvattendamm samt att ljussätta de storvuxna, solitära lövträden. Kortare perioder under vintern då det finns snö - kan ljuset få ”måla” platsen - medan det under övriga årets mörka timmar föreslås en mer neutral ljussättning.

För att vidga parkrummet bör den lilla udden på östra sidan få en liknande gestaltning. Här föreslås även en promenadväg närmare vattnet samt en mindre sittplats med meditativ karaktär. Mindre sittplatser med meditativ karaktär bör anordnas på fler platser i andra delar vid Lagan.

EXEMPEL PÅ BRO FÖR BILTRAFIK MED EN MÄNSKLIG SKALA OCH DETALJERING. LOKAL XXX, FOTO ANNA SELING.

1

OVAN, HÖGER OCH NEDAN: EXEMPEL PÅ NEDTRAPPANDE STENSKONING INVID FLODEN LJUBLJANICA I LJUBLJANA, SLOVENIEN. FOTON ÅSA NYBERG.

EXEMPEL PÅ FONTÄN I VATTNET I GAVLEÅN. FOTO VÄRNAME KOMMUN.

EXEMPEL PÅ URBAN, MEDITATIV, MINDRE PLATS NÄRA VATTENYTAN VID MALMÖS KANALER. FOTO ANNA SELING.

EXEMPEL PÅ KONSTNÄRLIG LJUSSINSTALLATION I LUNDS STADSPARK, Å WIRLING/G.SVENS-SON ARKITEKTKONTOR I SAMARBETE. FOTO AV Å. WIRLING.

LJUSSÄTT DE SOLITÄRA LÖVTRÄDEN I LUDDÖ KÄLLA.

4. ÅBRON - MED OMGIVNINGAR (FORTS)

En utveckling av Åbroparken pågår redan nu.

För den centralt belägna Åbroparken är redan ett förslag framtaget. Parken utgör idag en välskött finpark med formell struktur och praktfulla perennrabatter. I gestaltungsarbetet av Åbroparken ska hänsyn ta till alla tänkbara målgrupper, däribland barn. I parken bör det finnas plats för aktiviteter. En publik mindre byggnad med hög arkitektonisk gestaltning kan tänkas inrymmas i Åbroparken.

I tidigare skisser inkluderas ytan på Lagans östra strand - Enehagsparken - med ilägningsbygga för kanoter och mindre båtar. På/vid bryggan kan även en mötesplats ordnas. Även här har en ny gång- och cykelbro varit aktuell för att knyta samman de båda stränderna.

Konstgjorda bäckar och utsläpp av dagvatten kommer att bli nya inslag i parken.

VINTERAKTIVITET

På vintern kan vissa ytor i centrum avsättas för aktivitet. En isrink möjliggör skridskoåkning utomhus under säkra förhållanden. Snö kan samlas och läggas i en stor hög på ett torg eller i en park; en perfekt lekplats och något som skapar säsongsvariation i stadsbilden.

För mer liv och rörelse i stadens mest centrala delar kan någon plats i Laganstråkets omedelbara närhet spolas för att kunna åka skridskor. Möjliga platser som skulle kunna vara aktuella för en mindre skridskobana är Kyrktorget respektive Åbroparken.

SKATEPARK

I centrala Värnamo, i anslutning till Åbroparken finns redan idag planer på att anlägga en ny skatepark. Platsen kommer bli en viktig målpunkt för alla som är intresserade av sporten och dessutom ett underhållande inslag för förbipasserande åskådare.

PARKEN SOM HÖGVATTENSSKYDD

Vid sällsynta högvattenstånd riskerar Lagan att svämma över delar av centrum. I Åbroparken byggs därför skyddsvallar som en integrerad del av topografin.

EN MINDRE TORG- ELLER PARKYTA I CENTRALA VÄRNAMO KAN SPOLAS VINTERTID FÖR ATT MÖJLIGGÖRA SKRIDSKOÅKNING. FOTO: PECH FRANTISEK, KÄLLA: PIXABAY.COM

VY ÖVER GESTALTNINGSFÖRSLAGET FÖR VÄRNAMO SKATEPARK FRAMTAGET AV PIVOTECH 2014-12-04. PARKEN BLIR ETT LIVFULLT INSLAG I STADSBILDEN SOM FRÄMJAR LEK OCH RÖRELSE. PLANTERINGAR, BELYSNINGSSTOLPAR OCH TRAPPELEMENT GÖR ATT SKATEPARKEN ANPASSAS TILL OMGIVANDE GATU- OCH PARKMILJÖ. KÄLLA VÄRNAMO KOMMUN.

FOTO: AARON LOGAN, KÄLLA: [HTTP://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:LIGHTMATTER_ SKATEBOARDING.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lightmatter_skateboarding.JPG)

STUDENTFÖRSLAG TILL CAFÉBYGGNAD INNE I ÅBROPARKEN FRAMTAGET 2012 AV ALMGREN OCH GÖRANSSON.

5. LAGAPARKEN MED OMGIVNINGAR

Genom att skapa ett större innehåll i Lagaparken kan den funktionellt integreras i Apladalen - som idag har ett högt besöksantal. Punkten där järnvägen korsar årumsområdet är ett fönster mot världen och kan visa upp Värnamo.

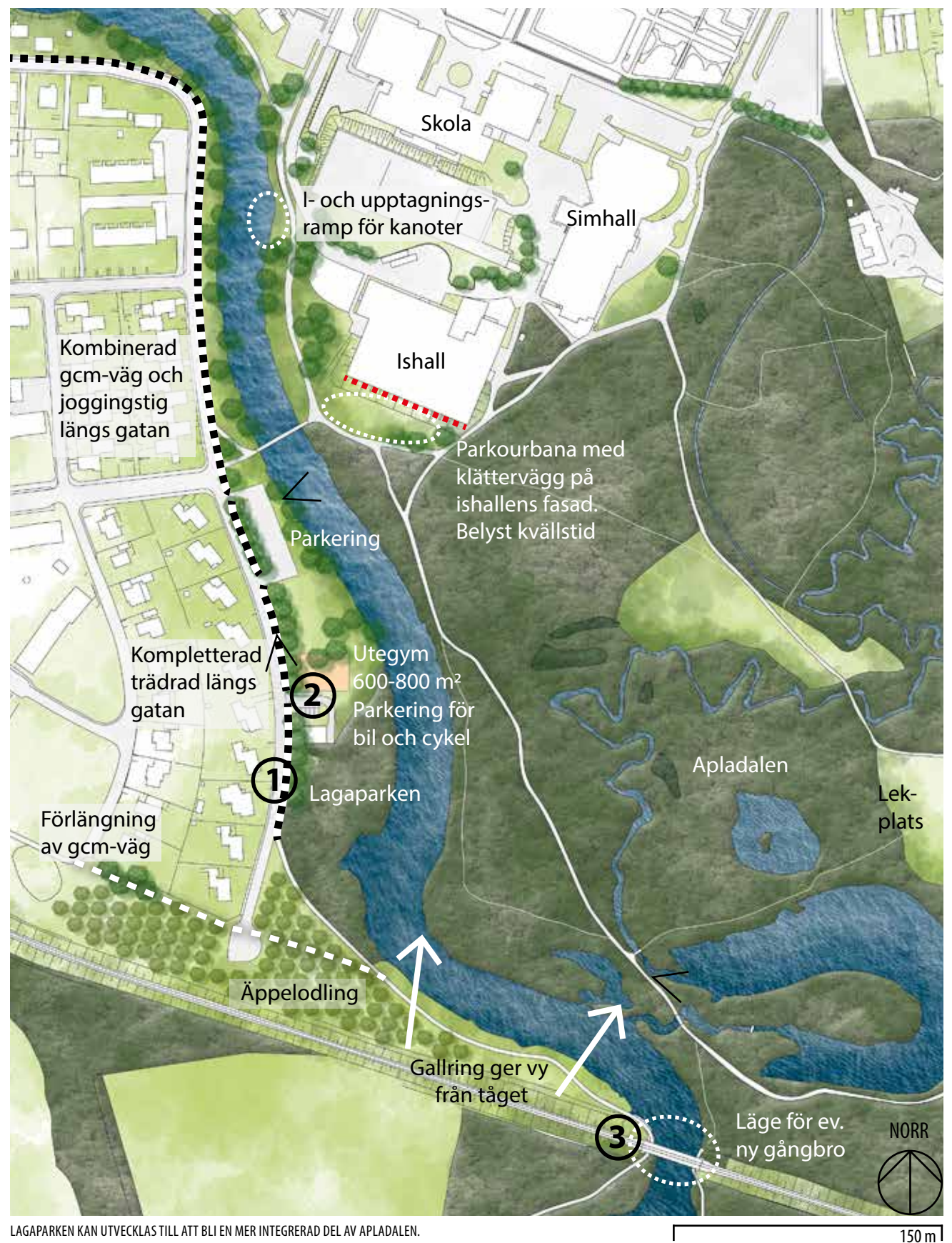
I Lagaparken föreslås förbättrade gång- och joggingstråk samt ett utegym i anslutning till teknikbyggnaden. Här finns en parkeringsyta som kan användas och de skulpturalt formade tallarna ger förutsättningar för en spännande plats.

Det låglänta och bitvis sankta partiet av Lagaparken lämnas för spontan lek och kojbygge - här når man vattenytan. Ett stycke natur i staden, där Lagan i perioder kan svämma över. Detta är också en mer skyddad plats för stadens vilda djur.

Den visuellt dominerande väggytan på ishallen och angränsande parkmark har möjlighet att tillföra mer till parkmiljön. Kan de användas som en framtida klättervägg och parkourbana? Vid åkanten i höjd med ishallens parkering kan en enklare ramp för kanotisättning anläggas.

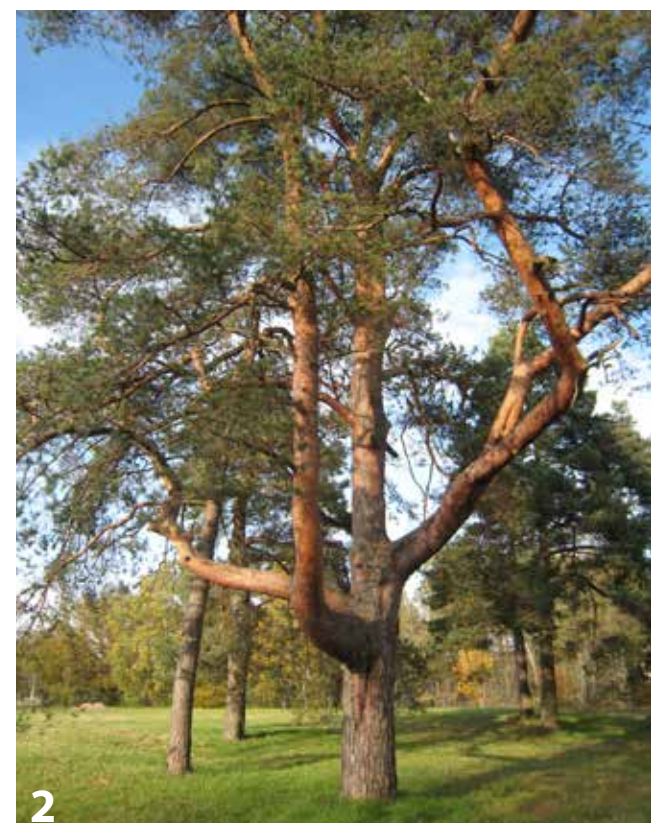
Närmast järnvägsbanken föreslås en äppelodling. Trädraderna kommer att utgöra en visuell effekt för tågresenärer - inte minst under blomning då de låga trädskronorna kommer att närmast betraktas från ovan. Apeln har genom Apladalen ett givet marknadsföringsvärde och odlingen kan dessutom bidra till sociala aktiviteter genom organiserad plockning och mustning.

Om båtliv och kanoting medger det skulle ytterligare ett broläge för gående och cyklister kunna vara aktuellt i anslutning till järnvägsbron. Detta skulle koppla Lagaparken till Apladalen på ett mer direkt sätt - parkens gränser skulle på sikt i praktiken förflyttas - samt ge omedelbar ökad användbarhet och funktionalitet.

LAGAPARKEN KAN UTVECKLAS TILL ATT BLI EN MER INTEGRERAD DEL AV APLADALEN.

SKALA 1:3000/A3

ÄPPELODLING NÄRA ÅSNEN, SMÅLAND. FOTO JOHAN NILSSON.

FOTO: KOMPAN

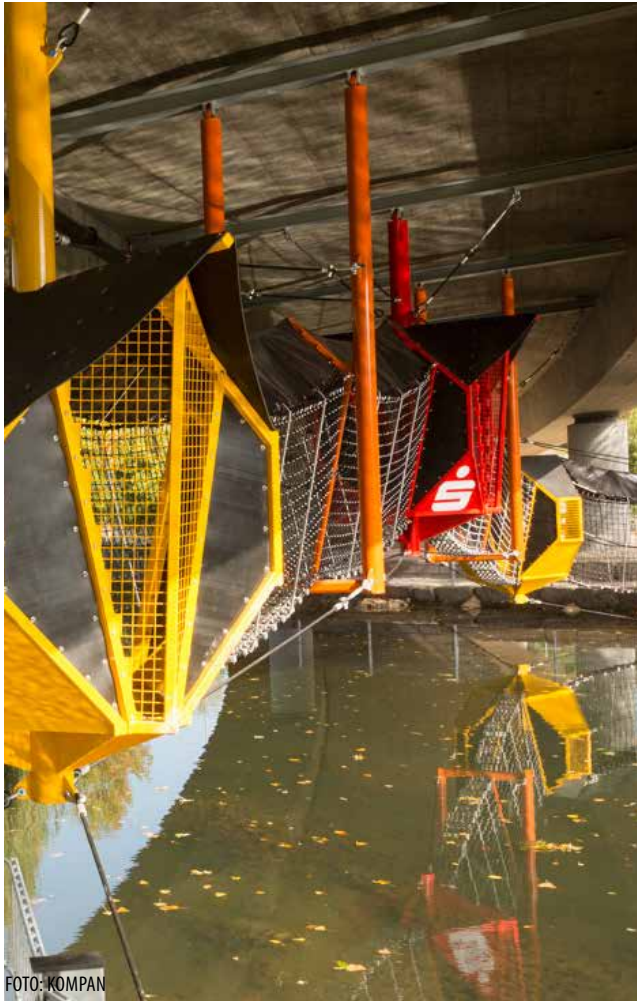

FOTO: KOMPAN

6. HAGMARKEN VID ÅDALEN

Ett genare promenadstråk närmare vattnet genom hagmarken gör det möjligt att följa vattnets väg söderut även på västra sidan. Med en ny fast förbindelse kortas ”Osuddenrundan” och fler vägval är möjliga.

Ett kompletterande läge för en ny bro har identifierats. Kan denna konstruktion även användas för fler ändamål är det en fördel som också bidrar till trygghet. I vårt förslag har vi skisserat en halvöppen bro som kan fungera som väderskydd, utsiktsplats eller som scen.

I anslutning till bron kan det föreslagna grillhuset placeras.

Om den norra delen av hagmarken inte längre utgör betesmark kan denna plats vara ett möjligt läge för Apladalens mer vilda avsnitt att växa söderut. Här finns möjlighet att skapa en plats för friluftsliv med förhöjd grad av tillgänglighet.

Nära koloniområdet finns ett flackare avsnitt där vattnet kan nås. Här kan en fiskeplats med brygga/trädäck och hög grad av tillgänglighet anläggas. I anslutning till platsen bör även finnas en allmän toalettbyggnad.

EN DELVIS ÖVERBYGGD BRO KAN ÄVEN FUNGERA SOM UTKIKSPLATS.

DET FINNS ALTERNATIVA FÖRSLAG FÖR BROLÄGEN FÖR ATT KORTA DEN SÅ KALLADE OSUDDENRUNDAN.

200m

SKALA 1:4000/A3

RESTAURERAT BROHUS I BORMIO. FOTO MICHAEL HÖÖG.

PRINCIPSEKTION AV BRO SOM OCKSÅ KAN FUNGERA SOM UTSIKTSPLATS/VÄDERSKYDD ELLER SCEN, SKALA 1:100.

NYBYGGD BRO MED ETT FORMSPRÅK INSPIRERAT AV KINA. KATRINETORP MALMÖ. FOTO ÅSA NYBERG.

SAMTLIGA BILDER PÅ SIDAN ÄR TAGNA SOMMAREN 2014. KÄLLA: VÄRNAME KOMMUN.

7. VIDESKOGEN- VANDALORUM

Friluftsliv och scen för nutidskonsten - går det att förena?

Lagans meandrande delta är av riksintresse och utgör platsens ”huvudattraktion”. Deltat innebär ett rikt- fågelliv, vilket gör platsen speciellt intressant för ornitologer och andra fågelintresserade.

I denna del av södra området finns en stor potential att sammanfläta naturupplevelser och nutidskonst. Om intresse och möjlighet finns kan med fördel verksamheten vid Vandalorum kopplas tydligare och närmare Laganstråket. Kopplingen mellan natur och kultur är en stor del i upplevelsen på både Wanås och Louisiana konstmuseer som kan vara förebilder i en sådan utveckling. Att möjliggöra utveckling av ibland platskrävande ”land art” som kan beskrivas som nutidskonst av, med och i landskapet är en tanke som kan prövas och som kan locka nya besökare till Laganstråket. I detta område kommer konceptet ”bänkarnas stad” att inledas.

Den nyligen invigda promenadstigen genom Videskogen utgör en viktig del i en framtida utveckling av både konst- och fågelskådning. En eventuell fortsättning

FÖRBÄTTRADE KOPPLINGAR FÖR GÅENDE OCH CYKLISTER KAN BINDA SAMMAN VANDALURUM, VIDESKOGEN, OSUDDEN OCH HAGMARKEN VÄSTER OM LAGAN.

VIDESKOGEN, VÄRNAMO KOMMUN

EXEMPEL "LAND ART" FRÅN UTSTÄLLNING I WANÅS. FOTON VÄRNAME KOMMUN.

EXEMPEL PÅ CYKEL- OCH GÅNGBRO VID NATURRUMMET I KRISTIANSTAD OVAN SAMT SPÄNGER OCH GÖMSLE I SILVÅKRA, LUNDS KOMMUN NEDAN. FOTON ÅSA NYBERG.

8. OSUDDEN

Uppskattat utflyktsmål med behov av kompletterande funktioner och utformning.

Osudden besöks av många och är en uppskattad plats för bad- och båtliv. Vid Osudden finns segelbåtsklubb och motorbåtsklubb. Osuddens badplats erbjuder även avskilt bad för hundägare.

Fler aktiviteter som berör bad- och båtliv bör ges utrymme för vid osudden. På platsen finns en allmän toalett. Osuddens badplatser bör göras högtillgängliga så. Många tar bilen hit eftersom man har packning. Varma sommardagar kan det bli trångt. Parkeringssituationen för besökare bör ses över. En förbättrad och tydligare organisation av p-platserna ger utrymme för fler aktiviteter och trafiksäker miljö.

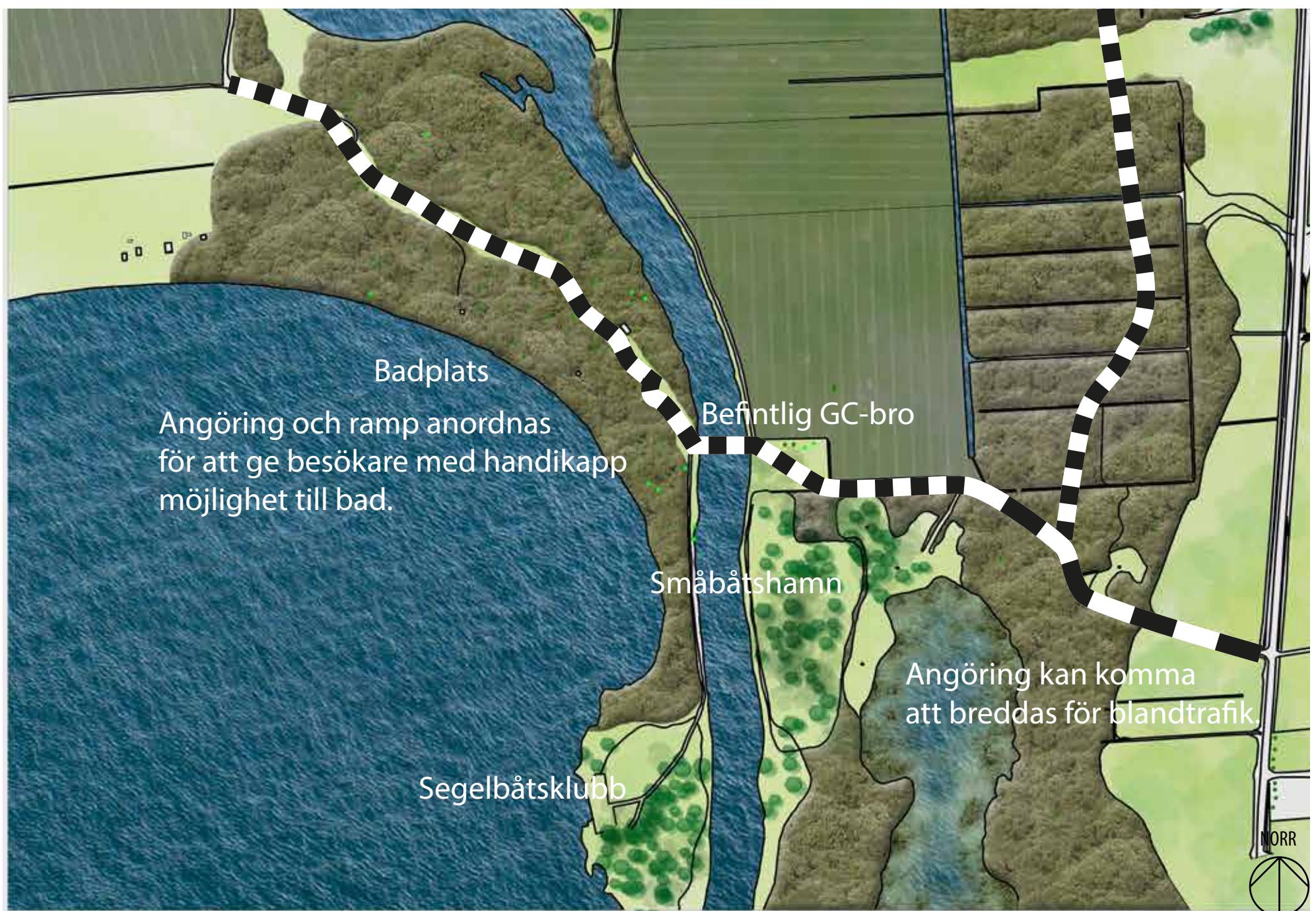
Sommartid finns behov av en mindre servering. Eventuellt kan detta vara i form av någon ambulerande försäljning så kallade "food trucks" eller helt enkelt ett stopp för glassbilen.

Småbåtshamnen vore lämplig att vidarutveckla med fler båtplatser och gästhamn med kiosk, och faciliteter m.m.

En platsstudie och en diskussionsskiss bör tas fram för Osudden.

VY FRÅN GÅNGBRON ÖVER LAGAN SÖDERUT. FOTO: ANNA SELING

EN UTVECKLING AV OSUDDEN BEHOVS FÖR ATT MÖTA DET STORA BESÖKSUNDERLAGET VARMA SOMMARDAGAR.

ETT UTEGYM ÄR ETT EXEMPEL PÅ EN NY FUNKTION NERE VID OSUDDEN. KÄLLA: VÄRNAME KOMMUN

BILDEN VISAR MÖJLIG LEKANLÄGGNING I SAND. KÄLLA: VÄRNAME KOMMUN

